

Sef Rabin dr. Moses Rosen

BUCURIE ÎNAINTEA LUI DUMNEZEU *

Pentru noțiunea de bucurie limba ebraică dispune de o întreagă gamă de termeni, a căror varietate se poate întâlni rar în altă limbă. Fiecare dintre acești termeni exprimă o altă nuanță a acestui atât de complex sentiment uman. Bucuria poate fi nobilă și josnică, instinctivă și intelectualizată. Omul se poate bucura când și-a satisfăcut o dorință, dar și atunci când a scăpat de o nenorocire. Sentimentul bucuriei poate să-l cuprindă la vederea unei ființe dragi, la admirarea unui peisaj frumos, a unei opere de artă înălțătoare, dar același sentiment îl poate stăpîni și atunci când semenul său este lovit și umilit. Bunătatea și răutatea, dragostea și răzburarea își pot găsi ecou în conceptul acesta de bucurie. Ar însemna să facem o prea lungă incursiune, atât în adîncurile sufletului omenesc, cit și în finețele limbii sfinte, spre a putea defini care fațetă a bucuriei reprezintă de pildă גילה *Ghila*; care-i diapazonul bucuriei ce-l înfățișează דיצה *Dița*; căreia din nuanțe îi corespunde termenul רינה *Rina*; sau הדוה *Hedva*, sau ששון *Sason*, sau שמחה *Simha*.

Sucot, sărbătoarea colibelor, a colibelor țaranului care își muncea cîmpul în antica Iudee, a colibelor în care s-au adăpostit strămoșii în drumul lor dintre Mișraim și Canaan, corespunde prin semnificația sa unor similare prăznuri ale popoarelor din vechime. Stringerea recoltei în hambare, culesul viilor, perioada autumnală în care natura își plătește datoriile, recompensează pe omul truditor pentru sudoarea ce a investit-o în glie, dă rod bogat, adevărind cuvintele psalmistului: הורעים ברמחה ביניה יצאורי. „Cei care seamănă în lacrimi, în bucurie vor secera (Psalm 126/5), toate acestea au dat prilej Romei și Eladei să statornicească vestitele Saturnale și Bacanale. Erau zile în care zăgăzurile patimilor erau rupte, dezlănțuirea valurilor voluptății nu cunoștea limite, în care cupa plăcerilor trebuia sorbită pînă la fund, orgiile simțurilor scăpau oricărui control.

Sucot evocă, la fel ca menționatele sărbători חת האסף, stringerea recoltei. Esențiala sa trăsătură este, de asemenea, veselie, în așa fel încît mai capătă și numele de זמן שמחה. „Sărbătoarea bucuriei noastre“. Și de această dată iudaismul neagă asceza, se situează pe poziție pozitivă în fața drepturilor trupului de a gusta din plăcerile vieții. Îndemnul în fața drepturilor trupului de a gusta din plăcerile vieții. Îndemnul pe comentatorii talmudici să afirme că אין שמחה אלא בבשר... „...în carne“, bucuria se poate atinge prin consumarea vinului și a cărnii“ (Tractat Pesachim 109).

Și totuși, ce deosebire fundamentală de concepție! Chiar și bucuria vinului, chiar și ospățul cel bogat slujesc unui țel nobil, spiritual, sintetizat în porunca ושמחת לפניך' א' „Să te bucuri înaintea lui Dumnezeu!“ (Deut 16/11). Pînă și în clipa unei astfel de bucurii credinciosul trebuie să aibă în fața sa pe acel Dumnezeu unic și abstract, care ne unește, care ne-a dăruit inepuizabile resurse sufletești, care ne îndeamnă la un permanent echilibru între trup și suflet, între materie și spirit. Chiar și bucuria satisfacerii nevoilor trupului devine în aceste condiții un serviciu divin. este „înaintea lui Dumnezeu“.

* Din vol. „În lumina Torei“. 24

(Continuare în p. 7)

„Domnu' Joint“ a împlinit 70 de ani

„Dumnezeu trimite leacul înaintea bolii“, sună un vechi proverb popular evreiesc.

În iulie 1914 au răsunat împușcările de la Sarajevo și, odată cu ele, nu numai că s-a dezlănțuit primul război mondial, ci a coborît asupra omenirii nebunia măcelurilor și a pogromurilor, furia instinctelor sălbatice, a urii animalice. Era o reacție în lanț a distrugerii și prăpădului, ce avea să culmineze cu Holocaustul celui de-al doilea război mondial.

„Boala“, cumplita boală ce avea să secere zeci de milioane de vieți, să ruineze înfloritoare așezări omenesti, să răspîndească sărăcie și mizerie în milioane de cămine evreiești, a nimicuit pînă la urmă o treime din poporul nostru în fumul cuptoarelor și în camerele de gazare de la Auschwitz și Maidanek.

A apărut însă și „leacul“. La mai puțin de o lună de la declanșarea primei conflagrații mondiale, la 24 august 1914, se naște „Joint“-ul.

S-au adunat atunci, la New York, un grup de oameni ai Binelui, evrei din toate categoriile sociale, mari bogătași și modești muncitori, ortodocși și reformați, sefardim și askenazim. Ei au pus temeliele unei organizații care — numele de „Joint“ (unire, solidaritate) o exprimă clar — a reunit, într-un același splendid efort, pe toți cei în inimile cărora se afla sfînta chemare a iubirii aproapelui, cei în ale căror suflete se afla intraductibilul „Dus pintale id“, ca laolaltă să dea o mîna de ajutor oriunde se află un frate în suferință.

Concomitent cu „boala“ a apărut deci „leacul“; bălăia vieții împotriva morții, a omeniei împotriva sălbătăciei, a bunătății împotriva urii a început atunci, la sfîrșitul verii anului de tristă memorie — 1914.

Sînt șaptezeci de ani de atunci. A trecut cel dintîi război mondial. A urmat perioada interbelică, cu ghetourile, cu persecuțiile, cu pauperizarea maselor evreiești. A venit apoi uriașa catastrofă a Holocaustului. Din cenușa cuptoarelor s-a născut statul Israel. Zguduitoare capitole de istorie pe care le-a scris generația noastră, „cea din

urmă a catastrofei și cea dintîi a mîntuirii“.

Tot timpul „Joint“-ul a fost prezent. Cu discreție și modestie, cu tenacitate și cu perseverență, el a alinat suferința, a tămăduit răni, a șters lacrimi, a îndreptat șira spinării celor încovoiați de griji, a dat taturor fraților noștri oropsiți din lumea întreagă minunata mîngiere a conștiinței că nu sînt singuri, că există undeva o ureche care e atentă la suspinul lor, o inimă care bate laolaltă cu a lor.

În Israel și în Diaspora, „Joint“-ul e nelipsit atunci cînd e vorba de reabilitarea epavelor-rămășițe ale prigoanei, cînd e la ordinea zilei o strădanie de educare evreiască a tinerei generații, de reconstrucție a unei comunități, de creare și menținere a unor instituții de ajutor social, de sănătate, de cultură evreiască.

O știm prea bine noi, evreii din această țară. Cei care s-au întors acum 40 de ani din lagărele de exterminare, bătrîni singuri și lipsiți de căldura unei familii, la a căror ușă bate zilnic omul care aduce mîncare caldă, o femeie care îngrijește de curățenia căminului, o soră care ajută la lecuirea bolilor, lor trebuie oare să le spunem ce este „Joint“? Sau numeroșilor coreligionari îngrijiiți în cămine „ca la mama acasă“, cărora li se picură neconștient balsamul dragostei pe rănile lor sufletești, lor să le explicăm ce este „Joint“?

Desigur că în acești 70 de ani nu a dată forțele Răului au dominat, și-au demonstrat puterea. Binele s-a străduit însă în tot timpul să îndiguiască proporțiile ruinei. Insuși faptul că „Joint“-ul există, că în această lume Binele nu se lasă doborât, e o reabilitare a speciei umane.

„Tare bun om e „Domnu' Joint“ — nu pot uita niciodată remarcă aceasta naivă făcută de un cetățean simplu, neevreu, atunci cînd a intrat odată într-unul din căminele noastre de bătrîni. În această remarcă am găsit lapidara definiție a „Joint“-ului, supremul elogiu ce-i putem adresa.

(Continuare în p. 7)

In Suca, la Templul Coral

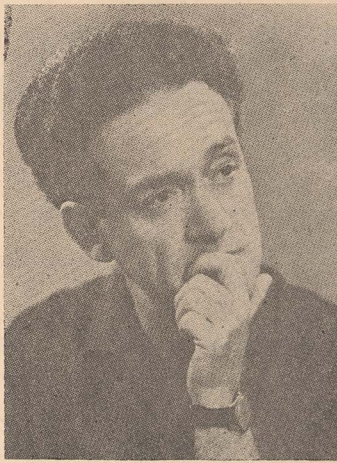

De la stînga la dreapta: filantropul Edward M. M. Warburg, istoricul Barbara Tuchman, vicepreședintele Ralph I. Goldman și Henry Taub, președintele „Joint“-ului

Două schițe

de Iacob Friedman

Iacob Friedman (1910—1972), valoros poet de limbă idiş, originar din Bucovina, s-a dedicat în ultimele decenii ale vieții sale, petrecute în Israel, și activității publicistice. Absorbit de fenomenele caleidoscopice ale vieții sociale, poetul a redactat pentru presa idiş și ebraică numeroase portrete și instantanee, impresionante prin simțul acut al observației și prin nota lor lirică. Văduva poetului, profesoara Kenia Friedman, a avut fericita idee de a strânge aceste proze scurte într-un volum intitulat „Ghezen oif a vail” („Văzute într-o clipită”), din care prezentăm cititorilor schițele ce urmează.

Oișie pietrarul

Se spune că arta copiază viața, dar uneori se întâmplă, pare-se, invers: zărești un om ori contempli o priveliște și trăiești sentimentul că ai în față reproducerea unei opere de artă, atât de „nenatural” și se pare ceea ce vezi.

Cind l-am întâlnit întâia oară pe Oișiele, cioplitorul de inscripții pe pietre funerare, prima mea impresie a fost că e mai curînd o statuie sculptată de Michelangelo decît un „om real”. Trupul său desfășurat în înălțime și înveșmîntat într-un halat de mătase neagră amintea de o coloană de marmură dintr-un templu, iar lungia lui barbă albă părea tăiată în crene.

L-am aflat printre monumente pe jumătate terminate. Cind m-am apropiat de el, a tresărit de parcă l-aș fi smuls dintr-un vis adînc.

L-am dat binețe și i-am transmis salutărilor de la un prieten comun. Am folosit aceste salutări ca un mijloc de a face cunoștință cu acest moșneag minunat. Mi se povestiseră multe pînă atunci despre Oișiele pietrarul. Înainte de război fusese *daien** într-un orașel polonez. În anii războiului s-a ascuns într-o pădure. Își săpase o vizuină într-un desîș și a supraviețuit acolo, pitit în măruntaiele pămîntului.

După prăpădul hitlerist s-a așezat în Israel și s-a apucat îndată de un nou meșteșug, s-a făcut cioplitor de litere pe pietre de mormînt.

S-ar zice că n-are rost să vi-l descriu. Mă rog, un *daien* a devenit pietrar — pe cine interesează asta? Să fie sănătos — să cioplească pietre. Fiecare să facă ceea ce-i poartă înimă.

Nu mai că...

După cîteva luni, patronul la care lucra a observat că pietrele care ieșeau din mîna lui Oișiele nu arată așa cum se cuvine: sub inscripțiile care trebuiau cioplite, ochiul mai deslușea — cu greu, dar deslușea — niște însemne foarte mărunte. Stăpînul le-a pus pe seama neîndeplinirii lui Oișiele. Se minia mereu: de ce nu bagă de seamă, de ce nu păstrează netezimea pietrei?

— Uite, uite aici, Oișiele, strigă odată stăpînul, întinzînd degetul arătător spre o piatră.

Oișiele lăsă ochii în jos, rămase o clipă tăcut, apoi scoase un suspin și spuse aproape șoptit:

— Așa trebuia să fac... Sint pe deplin încredințat că așa trebuia să fac...

Bătrînul rostise aceste cuvinte cu un aer tainic, misterios. Patronului i se păru că Oișiele și-a cam ieșit din minți.

— Cum, adică, așa trebuia să faci? Nu pricep nimic.

Bătrînul și-a îndreptat spinarea și a răspuns de astă dată cu glas tare:

— Nu sint lucruri de prisos... Sint litere... Litterele unor nume...

— Ce nume? Iar nu înțeleg...

— Numele unor oameni fără mormînt...

Aici, stăpînul a tăiat discuția, deoarece îi devenise limpede că bătrînul Oișie s-a smintit în anii cînd a zăcut în ascunzișul lui subpămîntean. Și, în aceeași zi, l-a concediat.

După cîteva luni, însă, bătrînul Oișiele și-a deschis un atelier propriu.

I-am transmis salutărilor cunoscutului nostru și i-am predat un dar din partea

* Judecător care aplică legislația tradițională evreiască.

acestui: cartea lui Hazon Iș „Normele șabatului”.

— Să-i dea Dumnezeu sănătate, a spus zîmbind bătrînul și a luat cartea cu mișcările tremurînde ale unei mame care își ridică în brațe copilul.

Mi-am plimbat privirile pe pietrele de mormînt și i-am zis:

— Am auzit că pe fiecare piatră comandată la dv. obișnuieți să ciopliți și numele unui martir fără mormînt.

— Da, spuse el domol, așa obișnuiesc să fac...

— Dar familiile celor decedați vă dau voie?

— Da, uneori... E drept, nu prea des. Dar, slavă Domnului, există evrei cu inimi luminate, care-și dau seama că e o treabă sfîntă... Da, sint ființe alese în rîndurile poporului ales... Lăudat fie Cel-de-sus!

— Iertați-mă că vă întreb: cum ați ajuns la gîndul acesta?

A zîmbit trist:

— Mi se pare că mai potrivită ar fi întrebarea: cum se face că acest gînd n-a venit și altor cioplitori de pietre? Căci e cea mai sfîntă cale de a primi oaspeți... Dacă îți bate cineva în ușă într-o noapte de iarnă bîntuită de viscol, te-ar lăsa inima să nu-i deschizi?... Să fii azvîrlit într-o groapă undeva, departe de un cimitir evreiesc, nu e mai înspăimîntător decît să rătăcești pe viforîni?... Altfel nu mai putem face pentru ei decît să le trecem numele pe mormintele noastre...

Îmi arătă o piatră funerară și zise:

— Vedeți, piatra asta mi-a comandat-o un evreu de rînd, un croitorăș sârac.

Mi-a comandat-o pentru singurul lui fiu, un băiețel de cinci ani... Ce om de treabă! Nu știe multe, dar e un sfînt. I-am făcut cîntecul de a înscrie pe mormîntul singurului său fiu numele a șase băieți din orașelul meu, care au fost îngropați de vii sub ochii mei... Am ținut bine minte cele șase nume... Nume evreiescî neprihănite, sfînte... Acum le-am înfăptuit cu numele singurului băiat al croitorului, pe piatra asta...

Mîngia pămîntul piatra în timp ce vorbea. Lacrimile ivite pe lungile lui gene albe scînteiau în soarele înălțat peste munții Iudeei...

Făcătoarea de minuni

Cind automobilul nostru s-a oprit în cartierul B, însoțitorul mi-a arătat imediat casa în care făcătoarea de minuni locuia de una singură și unde își săvîrșea, zi de zi, miracolele.

Era o căcioară scundă, cu pereții negri, scorojiți. Deasupra ferestrelor mici, cu cercevele vopsite în roșu, atîneau colivii verzi în care erau închisi papagai cu pliscuri mari, corolate. (...)

Cu toate că în casele din jur strălucua lumina electrică, bătrînica ne-a ieșit în cale cu un felinar demodat, care tremura în mîna ei lungă, descărnată. Pe cap purta o broboadă turcească, iar luleaua neagră, de lemn, pe care o ținea între dinți, îi fumega parcă de la sine.

— Bună seara, mătușică, i-a luat-o înainte însoțitorul meu, bună seara. Am venit la dumneata după o mină de ajutor.

— Intrăți în casă, copii, a zis ea cu glas scăzut, intrați și așteptați-mă. Mă duc să binecuvîntez luna nouă. Mă întorc pe urmă, cu ajutorul Domnului, și o să-mi spuneți ce aveți pe inimă. Dumnezeu o să vă ajute.

Am stat locului și m-am uitat după ea: a urecat pe o moviță, a lăsat felinarul jos, lîngă cactuși, și a început să binecuvînteze luna. Și în timp ce de pe buze îi ieșeau cuvintele „Solem aleiheim! Aleiheim solem!”, aveam impresia că salut luna ca pe o bună prietenă, că marea făcătoare de minuni și micuța lună stau de vorbă ca două vecine...

Mai tîrziu, după ce am pătruns în odaia ei încărcată cu rafturi întunecate, pe care se zăreau, printre cărți, tot soiul de cutiute cu mirodenii și borcane cu felurite prafuri și licori, am întrebat-o pe bătrîna:

— Se obișnuiește aici ca și femeile să binecuvînteze luna nouă?

— Așa obișnuiesc eu, mi-a răspuns dînsa cu mîndrie. Am un drum al meu, pe care merg...

— E adevărat, mătușă, că te tragi din Moldova?, am întrebat-o.

— Mă trag, băiete, din Sara, Rivca, Rahel și Leea, mi-a răspuns zîmbind. Dar născută sint la Stefănești, un tîrgușor evreiesc din Moldova.

— Făceai și acolo minuni pentru a-i ajuta pe cei aflați la ananghie?

— Încă din copilărie, mi-a răspuns ea, rămînd din gînduri... Da, încă din copilărie... Uite cum a fost: aveam în casă o pisică mare, bătrînă; odată, am băgat de seamă că pisica zace nemiscată și miaună jalnic; era bolnavă și avea semne mari dureri; inima mea de copil s-a strîns de milă și am început să plîng. Dumnezeu din ceruri, am zis, Dumnezeu din ceruri, milostivește-te de bătrîna pisică bolnavă, vezi doar cît suferă... Și, îndată după rugăciunea mea, pisica s-a întins, a căscat îndelung și a luat-o veselă la sănătoasă... De atunci, ori de cîte ori vedeam pe careva suferînd, un om sau o făptură necuvîntătoare, făceam o rugăciune și Cel-de-sus auzea ruga mea pornită din inimă...

— Și de cîtă vreme ești aici, în Israel?

— Am intrat în al doilea an, băiete, și, slavă Domnului, bunătatea Lui nu m-a părăsit nici aici. Dă și acum ascultare rugilor mele.

S-a oprit din vorbă, ne-a privit o clipă și apoi a spus:

— Ce aveți de cerut lui Dumnezeu?

— Teama de Ceruri, mătușică, teama de Ceruri, asta-mi lipsește, i-am răspuns eu.

A izbucnit în ris:

— Nu știi, fiule, că (și cuvintele următoare le-a rostit în ebraică) orice îți pot dăru Cerurile, dar nu și teama de ele?

— Mătușică, văd că te pricepi și la titlurile adinai ale cărților noastre.

— Slavă Domnului, mă mai uit într-o carte și capul meu de femeie pricepe... Îi răstoiesc pe „Rambam” și învîd de la el leacuri, cresc tot soiul de buruieni, frec mirodenii, iscodesc felurite balsamuri...

— Așadar, în afară de rugăciuni, folosești și buruieni, balsamuri...

— Da, spuse ea, uneori vindecarea vine prin rugăciune, alteori, însă, Dumnezeu ajută prin leacuri... Atîrnă de cei aflați în suferință: dacă e credincios, e de ajuns să te rogi cu el; dacă, însă, credința lui e firavă, atunci nu scapă fără buruieni și balsamuri... Îmi dau seama cum îl pot ajuta pe fiecare.

— Li poți vindeca și pe cei bolnavi de cancer, mătușică?

— Nu, răspuse ea pe dată, parcă apărîndu-se de o lovitură, nu, Cel-de-sus nu vrea să ne îndărătnicim împotriva îndărătniciei lui... Sint boli pentru care Dumnezeu nu ne-a trimis încă leacuri... Și nu pot să-i încalc voiața.

— De unde știi, mătușă, care e voia Domnului?

— Îmi dau seama lesne, fiule. Închid ochii strîns și mă rog. Dacă în timpul rugăciunii văd o lumină în fața ochilor, e un semn că Dumnezeu mi-a primit ruga și mă rog mai departe... Dacă, însă, văd, în fața ochilor vîd o întunecime, știu că mă rog pentru ceva ce nu poate fi împlinit... Și mă opresc pe loc din rugăciune... Cum aș îndrăzni să merg împotriva vrierii lui Dumnezeu?

În timp ce vorbea, s-a deschis deodată ușa și un cîrd de copii a năvălit gălgăios în încăpere.

— Bunicuțo, au pornit să strige în cor, am venit să ne dai „stafide cu migdale” (copiii vorbeau ebraică, numai ultimele cuvinte au fost în idiş).

Bătrînica a zîmbit, s-a ridicat de la locul ei și s-a îndreptat spre un dulăpior, de unde a scos cu degetele ei tremurînde o pungă de hîrtie. Fiecare copil și-a primit partea:

— Mîncăți sănătoși, nepoții mei, le spuse cu duioșie, mîncăți și să vă fie de bine.

— Ațiția nepoți ai, nu-ți fie de deochi, mătușică?

— Toți copiii evrei sint nepoții mei. Așa m-am deprins: să împart în fiecare seară stafide cu migdale. Cine-mi deschide ușa își primește porția.

— Ești o femeie tare cumsecade, mătușică, i-am spus.

Ea m-a privit o clipă cercetător și mi-a zis:

— Ai ochi pătrunzători, dar clipești cu puțină șiretenie. De-ai nutri mai multă credință, ai fi un om bun... Dramul de batjocură din privirile tale îți întunecă lumea... Crezi că nu știu cu ce gînd ai venit la mine? Să-ți rîzi de o babă... Da, da, vă știu eu pe voi, hîtrilor!

— Mătușică, i-am spus, mătușică, iartă-mă, te rog. Și, apucîndu-i mîna, i-am sărutat-o.

Dînsa și-a ațintit iarăși privirile scrutător asupra mea și a zis:

— Ei, ei, ochii îți se limpezesc, fiule. Dumnezeu te mai poate ajuta.

A înhățat deodată felinarul, pe care-l lăsase pe un raft, și a spus:

— Vai de mine, cum am uitat! Trebuie să dau o fugă, cu o fiertură și cîteva vorbe bune, la o văduvă bolnavă, un suflet năpăstuit. Ce crezi că-i trebuie omului?... Da, cîteodată o fiertură și o bucată de pîine... Altădată, o vorbă bună și un zîmbet... Și asta la timpul potrivit...

— Haideți, a spus ea copiilor, bunica se grăbește acum.

Deși nu înțelegeau idişul ei, copiii și-au dat totuși seama ce dorește și s-au luat după dînsa.

Cu felinarul într-o mînă și cu vechea ei lulea în gură, îmi apărea ca un sfînt de odinioară, îmbrăcat în veșmînte ciudate.

Bătrînica, bunătatea însăși, pășea grăbită, cu droaia de copii după dînsa, pe trecută de papagaii din colivile verzi, care strigau în noapte:

— Stafide cu migdale! Stafide cu migdale!

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

UN TEZAU RESTITUIT

După cum am mai anunțat în nr. 546 din 1 februarie a.c. al revistei noastre, Universitatea Princeton a fost obligată, prin hotărâre judecătorească, să predea Universității Ebraice documentele lui Einstein, conform dispoziției testamentare a ilustrului dispărut.

În urma inventarierii celor 50.000 de pagini ale voluminosului tezaur al documentelor păstrate, s-au dat publicității primele concluzii ale comisiei însărcinate cu cercetarea lor.

Prezentăm, în cele ce urmează, o sinteză a constatărilor comisiei.

Israelul a intrat în posesia uneia dintre cele mai prețioase arhive, care cuprinde 50.000 de pagini, ce i-a fost lăsată prin testament de ilustrul savant evreu Albert Einstein. Gestul constituie cea mai elocventă mărturie a atașamentului acestuia față de poporul evreu și de patria sa milenară.

Prețioasele documente au fost inventariate de Biblioteca Ebraică și Universitatea din Ierusalim, sub conducerea profesorului Reuven Jaron. Sînt manuscrise cu subiecte științifice, cu teme sociale, extrase din cuvîntări și articole publicate, însemnări de călătorie, amintiri, corespondență cu oameni politici, cu prieteni. Ele însumează ani de muncă, de luptă, de viață ai unui om nemuritor prin opera sa, ai celui care, prin celebra teorie a relativității generalizate, a revoluționat orientarea fizicii moderne.

Correspondența sa cu Sigmund Freud, Mahatma Gandhi, Bertrand Russell, Albert Schweitzer, George Bernard Shaw și Franklin Delano Roosevelt îl prezintă pe ilustrul savant ca un neobosit militant pentru pace, pentru drepturile fundamentale ale omului.

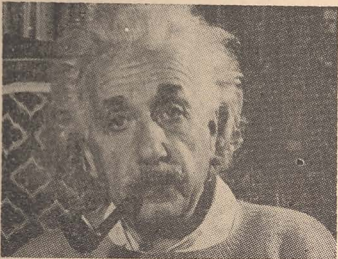
O mare parte din scrisorile sale sînt dedicate iudaismului, suferințelor poporului evreu cauzate de antisemitism, îndeosebi de nazism, eforturilor pentru renașterea Israelului. Asupra acestei corespondențe dorim să ne îndreptăm atenția.

Din relatările profesorului Reuven Jaron, aflăm despre un schimb de scrisori cu Stephen Wise, marele înțelept evreu american. Nu cunoaștem amănunte. Dar despre Stephen Wise a scris Nahum Goldman în volumul „Autobiografie”: „Cel mai mare avantaj pe care l-am avut în urma călătoriei în America a fost prietenia mea cu Stephen Wise, prietenie care a avut o mare importanță pentru restul vieții mele, atît pe plan personal, cit și pe plan politic. Pînă în ultimele sale clipe i-am fost elev și prieten și m-am simțit legat de el mai profund decît de oricare altă mare personalitate a generației mele.”

Ce influență a avut oare un asemenea om asupra lui Einstein? La această întrebare nu găsim un răspuns în materialul publicat pînă acum. Există însă un număr apreciabil de scrisori adresate lui Haim Weizmann, care dovedesc deosebitul interes purtat de Einstein rezol-

vării favorabile a problemelor poporului evreu, printre care crearea unui for înalt de învătătură: Universitatea Ebraică din Ierusalim.

Prietenia îndelungată dintre aceste mari personalități a început încă din perioada cînd Einstein era profesor la Universitatea germană din Praga. Tot pe atunci (1910) se întîlnia cu un grup de intelectuali de origine evreiască: Hugo Bergmann, Robert Weltsch și Franz Kafka, cu care discuta despre posibilitatea renașterii patriei evreilor. Despre

aceasta, Einstein a scris, în 1919, într-o scrisoare adresată prof. Hugo Bergmann: „Mă interesează mult de noua așezare din Țara Sfîntă și în special de Universitatea care urmează să se înființeze. Bucuros voi ajuta cu toate puterile mele”. Și-a respectat promisiunea. În 1921 a făcut o călătorie cu dr. Haim Weizmann în Statele Unite, spre a strînge fonduri pentru Universitatea din Ierusalim.

A perseverat fără întrerupere și, în 1923, a ținut o cuvîntare pe muntele Scopus, cu prilejul punerii pietrei fundamentale a Universității care peste doi ani și-a deschis porțile. Ziarul „Ha'aretz”, în reportajul publicat cu acest prilej îl

denumeste pe Einstein „cel mai mare om al generației noastre”.

În anul următor, Einstein se ocupă de prima serie de publicații ale Facultății de Fizică a Universității. Recunoștința oamenilor de știință de la acest „Centru al înțelepciunii” s-a concretizat în alegerea marelui savant în Senat și ca primul președinte al Comitetului Academic.

Profesorul Reuven Jaron relatează despre documente care se referă la perioada ascensiunii și apoi a preluării puterii de către nazii în Germania. Einstein lucra la Academia Regală din Prusia. În ianuarie 1933 a demisionat din postul său și a plecat în S.U.A. El nu a mai pîșit niciodată pe pămîntul german.

Deși departe de locurile unde se produceau ororile hitleriste, Einstein nu se închide în laborator, nu se preocupă numai de catedra ce o deține. Cu același elan, cu aceeași căldură și dragoste față de coreligionarii săi prigoniți, el folosește toate mijloacele pentru a le veni în ajutor.

În iulie 1941, el adresează dnei Eleanor Roosevelt o scrisoare, din care cităm: „Atitudinea Statelor Unite pune în imposibilitate unele persoane de valoare, care au devenit jertfe ale cruzimii naziste, să găsească un adăpost”. Arhiva cuprinde și răspunsul dnei Roosevelt: ea a informat pe soțul ei despre scrisoare.

Imediat după terminarea războiului, problema principală pentru poporul evreu era reconstituirea căminului său milenar. În 1946, Einstein s-a adresat Comisiei anglo-americane cu revendicarea legitimă de a se recunoaște justetea realizării visului evreilor de a reveni în patria lor. Sentimentele lui Einstein față de poporul său și față de Israel rămîn înscrise pentru posteritate în cele 50.000 de pagini donate Universității din Ierusalim.

IETI BLUM

Uzine în kibuți

Îndeplinind preceptul talmudic „Al hora veal haavoda” (studiu și muncă), kibuțurile trimit la studii mii de tineri, care se întorc apoi ca specialiști și creează acolo întreprinderi industriale. Așa se face că toate kibuțurile au și producție industrială, în afara celei agricole.

În prezent, fiecare al treilea din cele 300 de kibuți cu industrii dezvoltate pune la punct proiecte industriale mai moderne, care trebuie să se realizeze în viitorii patru ani. Anul trecut au fost terminate zece noi proiecte și au fost investiți 90 de milioane de dolari în noi uzine kibuțnice sau în extinderea unor uzine existente. Se pune accentul pe dezvoltarea, în primul rînd, a uzinelor care lucrează pentru export.

În 1983, toate industriile, inclusiv cele 169 care lucrează pentru piața internă, au produs mărfuri în valoare de 900 de milioane de dolari, din care 200 de milioane pentru export. Serviciile, hotelurile sînt incluse în categoria „industrie”.

Anul trecut kibuțul „Kfar Hahoshesh” a pus în funcție cea mai mare întreprindere de panificație din Orientul Apropiat. Fabrica este complet automatizată. Uzina de la Ganir, care fabrică suc de lămie, și care aparține kibuțurilor Gat și Beit Nir, a investit recent un milion de dolari într-un sistem aseptice de conservare fără refrigerare. Kibutul „Yagour” a creat o uzină care produce articole de sticlă. Ea va produce geamuri pentru construcție și mărfuri pentru piața electronică. Uzina de roboți de la kibutul „Zara” va lansa 25 de tipuri de roboți pe piața israeliană. Uzina din Tama, care aparține kibuțurilor „Mishmar Haemek” și „Gad Ed”, a investit, nu de mult, milioane de dolari în noi instalații pentru producerea foliilor de plastic pentru sere.

Uzina kibuțului „Ramat Yohanan” a pus la punct un nou tip de folie de plastic anticorozivă, care poate înlocui foliile din azbest, tablă și alte materiale.

CHARLOTTE PETERSEN

care nu mai puteau munci, au fost împușcați de hitleriști într-o pădure învecinată. Hrana lor, după cum se cunoaște, era mazărea furajeră, care, consumată în cantitate mai mare, provoacă deformarea picioarelor, paralizia unor nervi, la fel ca în cazurile de poliomieliță. Mulți nu mai puteau umbla. Majoritatea victimelor erau tineri între 15 și 30 de ani, care,

neputînd să-și stăpînească foamea, au mîncat mazărea ce li se servea. Cei care s-au limitat la mici cantități au scăpat de consecințe mai grave. Dar și la unii dintre aceștia boala s-a manifestat mai tîrziu.

Charlotte Petersen s-a întîlnit cu acest grup de 400 de supraviețuitori-invalizi, și cărorua nu li s-a dat nici o despăgubire din partea guvernului federal, deși pe actele lor era aplicată și o ștampilă a Gestapoului. În cazul acestor deținuți, Ministerul de Finanțe vest-german a justificat astfel neacordarea despăgubirilor: „La Vapniarka nu se făceau experiențe pe oameni; desigur, se cunoșteau consecințele mazărei furajere...” În ciuda numeroaselor demersuri efectuate de persona-

lități politice, nu s-a obținut nici un rezultat.

Charlotte Petersen, curajoasă femeie, nu s-a resemnat. Ea a cerut să se acorde supraviețuitorilor de la Vapniarka aceleași drepturi ca și celor din alte lagăre, pentru a-și ameliora sănătatea. Starea sănătății lor îi îndreptățește să primească o pensie lunară pe toată viața. Era o chestiune de înaltă morală. Charlotte Petersen a scris articole în presă, a organizat colecte de bani sub lozincă: „Pîne pentru oameni”. Prima pe lista donatorilor a fost dna Heinemann. Apoi strîngerea fondurilor de asistență a fost sprijinită de Sinodul General al Bisericii Evanghelice din R. F. Germania (E.K.D.) și de alte organizații clericale. Atît dna Petersen, cit și colaboratorii ei muncesc voluntar.

Cu o perseverență demnă de toată admirația, dna Petersen a reușit să asigure acestor 400 de supraviețuitori de la Vapniarka un ajutor lunar pe deplin meritat. De asemenea, au fost procurate cărucioare de invalizi pentru cei care nu puteau umbla, cordoane de siguranță, cîrje și medicamente. Inimioasa binefacătoare a izbutit să organizeze în fiecare an plecarea într-o stațiune climaterică a unui grup de invalizi pentru odihnă și tratament.

Activitatea ei a fost onorată atît în Israel, cit și în R. F. Germania. În Israel numele ei este trecut în cartea de aur a Fondului Național Evreiesc. La sinagoga din localitatea Așkelon se află o placă pe care este gravat numele ei, excepție rară.

În acest an Charlotte Petersen a împlinit frumoasa vîrstă de 80 de ani. A fost sîrbătorită în patria ei, fiind decorată cu o înaltă distincție vest-germană. Cu acest prilej, fostul președinte Heinemann a denumit-o „cea mai mare cîrșetoare a secolului”. Firește, în cel mai nobil înțeles al cuvîntului. A lupta, chiar „cîrșind”, pentru alinarea suferințelor unor oameni deveniți infirmi, victime ale nazismului, constituie un merit care face cîinste Charlottei Petersen.

I. B.

Vă rog, ascultați-mă!

AYALA KNOTT
(11 ani, Victoria, Canada)

Vreau pace.
Fac tot ce-mi stă în putință
Să conving guvernul
Că războiul nu e bun,
Dar ei nu vor să mă asculte.
Ce să fac?
Războiul înseamnă
Sfîrșit de natură,
Flori transformate în cenușă,
Soarele transformat în gheață,
Dragoste transformată în ură.
De ce n-or vrea oamenii să asculte?
NOI trebuie să le explicăm
Cît de mult NU DORIM război!
NOI trebuie să transformăm
Această ură în dragoste!
TREBUIE să vă explicăm
Că dacă vreți război
Nu veți câștiga nici voi
Și nici ceilalți.
AMINDOI veți pierde!
Și mai vrem să explicăm
Că greșesc cine tace.
Deci, vă rog,
Luptați pentru PACE!

În românește de
IANCU GOLDSTEIN

Jacques Byck

Iată că au trecut 20 de ani de când ne-a părăsit; totuși nu-l uită nici unul dintre cei care l-au cunoscut. Era un om care le știa pe toate, nu numai în domeniul filologiei, pe care și-l alesese ca activitate profesională, și totdeauna avea ceva de învățat de la el.

L-am cunoscut în vara anului 1919, când dădeam examen de ultima clasă de liceu: fratele lui, Adolf Byck, care era cu doi ani mai mare decât el, dădea examen împreună cu mine. Fusese pe front și revenise infirm, cu aureola de erou, dar înfirziase cu școala. Jacques Byck, care terminase liceul, îl însoțea ca să-l ajute să se deplaseze.

În toamna următoare, m-am înscris la Facultatea de Litere din București și am avut deseori ocazia să-l văd pe Jacques Byck, care încă de atunci edita cursul lui I. A. Candrea. Dar nu ne-am mulțumit cu întâlnirile la facultate, ci îl vizitam acasă, în Calea Plevnei. Mai tirziu, după ce s-a căsătorit cu Fanny Spierer, eminentă chimistă, și-a fixat locuința în bulevardul care acum se cheamă al Republicii, alături de parcul care adăpostește statuia lui Pache Protopopescu. Cum eu locuiam în strada Plantelor, începând din 1932, era foarte simplu să ne vizităm acasă.

Am rămas epatat de biblioteca lui: avea tot ce îl putea interesa, ceea ce înseamnă foarte multe cărți. Se îngrijea și de mine și mi-a procurat multe volume care îmi prind bine și acum și pe care nu le-aș fi găsit nicăieri. Citea tot, de la literatura actuală pînă la cea din secolul al XVI-lea și în fiecare exemplar avea inserate foi de hirtie, pe care nota părerile sale și mai ales corecturi.

Am fost colegi la Liceul „Libros”: el predă română, iar eu latina (director era vărul meu, Emil Sanielevici). Apoi am făcut ambii parte dintr-un colectiv, care publica, la Editura „Adevărul”, „Biblioteca Școlară” (texte literare pentru elevi): aveam un birou la ziarul „Adevărul”.

Byck era neîntrecut în materie de filologie română; dar acesta nu era singurul domeniu filologic pe care îl cunoștea. Îmi aduc aminte că am învățat de la el diferite cuvinte ebraice, pe care le cunoștea, bănuiesc, prin intermediul idişului. Astfel, de la el am aflat că *serafim* și *heruvim* sînt de fapt, în ebraică, plurale. Tot de la el am cunoscut unele cuvinte folosite de evreii care vorbeau românește (*hohmă* ș.a.).

Nu numai că știa tot ce spusese alții, dar găsea și explicații originale pentru cele mai curioase moduri de exprimare.

A fost un mare specialist, un bun prieten și un om deosebit.

AL. GRAUR

Prin Ierusalim, pe urmele lui David Roberts

Cu ocazia unei călătorii în Israel, am găsit la Ierusalim unele cărți postale de un interes deosebit. Este vorba de cele reprezentînd o parte din litografiile făcute de pe desenele și picturile artistului englez David Roberts în anii 1838 și 1839. Născut în anul 1794 în Scoția, acesta a lucrat în tinerețe mai mult scenografie, dînd dovadă de mult talent și pricepere, în ciuda faptului că nu urmărea nici o școală de specialitate. Plecat într-o lungă călătorie în Egipt, Țara Sfîntă și Siria, după șapte luni petrecute în Egipt a urmat traseul Muntele Sinai—Eilat—Petra—Hebron—Azza (Gazza)—Ierusalim—Bethleem—Azzera—Samaria—Nazaret—Baalbeck—Beirut, realizînd în tot acest timp 250 de imagini, dintre care 123 pe pămîntul Israelului, iar dintre acestea 25 în Ierusalim.

Întors la Londra, litograful Louis Haeghe a publicat în editura Mark Moon, cu ajutorul prietenului său, în timp de șapte ani, cele 250 de litografii, care s-au bucurat de mare succes în vremea aceea.

Litografiile lui David Roberts fiind făcute cu o fidelitate rară, mi-am putut da seama foarte bine, pe de o parte, de imaginea unui anumit loc în 1839, deci cu 144 de ani în urmă, iar pe de altă parte, comparativ, cum se prezintă același loc astăzi, ceea ce nu am considerat ca fiind lipsit de interes.

Să ne gîndim la pictorii Renașterii, care, cînd reprezentau o scenă biblică, o plasau într-un decor florentin sau venețian, ceea ce pentru noi, cei de astăzi, este un document util spre a cunoaște arhitectura sau mobilierul de epocă, scena biblică rîmînînd mai puțin semnificativă (chiar nesemnificativă, ca document).

De altfel, sub acest aspect, al valorii documentare, David Roberts face parte din familia artistică a lui Canaletto și Guardi, referindu-ne la arta plastică universală, ca și a mai modestului Preziosi, ale cărui imagini din București de la 1869 au, prin excelență, valoare de document istoric.

Specialiștii apreciază autenticitatea desenului ca fiind superioară celeia din operele unor artiști plastici mai cunoscuți decât David Roberts, cum ar fi, spre exemplu, Van de Velde (care a călătorit prin țara Israelului) sau englezul Turner (care s-a inspirat din notele de călătorie ale altora).

În anul 1982, Editura „Arta Israelului” a publicat albumul în condiții grafice de excepție (ca de altfel și cele cîteva zeci de cărți postale ilustrate color), împreună cu un text de prezentare istorico-geografică a zonei în perioada victoriană, cu fotografii actuale ale locurilor pictate de David Roberts, cu o hartă a traseului urmat de artist și cu foarte interesante pagini din jurnalul său de călătorie.

Intr-un text de prezentare a albumului, Tedy Kolek, primarul orașului Ierusalim, spune: „Acesta este Ierusalimul de jos (spre deosebire de Ierusalimul din cer, cel de la anul 70, cînd a fost dărîmat Templul al doilea), în care oricine privește litografiile, indiferent de ce religie sau nație este, dorește să se bucure de strălucirea lui. Să te plimbi prin Ierusalim, pe urmele lui David Roberts, iată o plăcere pe care nimeni nu o poate uita”.

Iar eu am ținut seama de invitația primarului Kolek.

Imaginile de astăzi sînt, evident, altele; în cei 144 de ani, multe s-au schimbat; s-au dărîmat construcții, s-au făcut al-

tele; ruinele cu semnificație istorică sau religioasă au fost restaurate cu adăugiri necesare pentru conservare sau completare. Spre exemplu, Citadela nu mai arată acum ca în litografia lui David Roberts; doar Poarta de Aur, văzută din afara „Old City”-ului, este aceeași, dar numai ea, pentru că în timp s-au schimbat toate în jurul său. O imagine a „Templului Stîncii” (The Dom of the Rock) în plan îndepărtat are într-un plan secundar o parte din Zidul de Apus (colțul de nord-vest al incintei). Și pe vremea lui David Roberts, Poarta Damascului, văzută de asemenea din afară, era la fel de frumoasă, dar și la fel de solicitată, de unde concluzia că shuk-ul era, desigur, în ființă.

Văzînd ce este astăzi și comparînd cu imaginile prezentate de David Roberts, am cîștigat foarte mult în strădania de a descoperi trecutul autentic, dincolo de timpul care s-a scurs și eliminînd modificările care s-au suprapus în timp.

MIRCEA DUMITRESCU

Ierusalim (1839)

Litografie de David Roberts

DEOSE

Cu multă durere și adînc regret, Comunitatea Evreilor din Rădăuși anunță înțecarea din viață, la 20 septembrie 1984, chiar cînd împlinea vîrsta de 64 de ani, a devotatului colaborator

ERWIN ROSENBAUM
secretarul Comunității

Cu adîncă mîhnire și pioasă aducere aminte vă rugăm să luați cunoștință de împlinirea a nouă ani de la decesul mult regretatului

av. MARTIN BĂLUȘ

Comemorarea va avea loc miercuri 24 octombrie (18 Tișri) la Templul Coral, la ora 8 dimineața.

Fie-i odihna în veci binecuvîntată!

Hinda Băluș, soție, și familia

Efici — soție, Rozi și Mișu Manolescu, doctor Dan și Luci Broder, Zeltzer Sulamita — cumnată, nepoți, celelalte rude anunță decesul lui

BRODER AUREL

suflet bun. Să vărsăm lacrimi pe mormîntul lui!

Soția, fiica, ginerele, nepoata, sora și fratele anunță, cu profundă durere, decesul subit, la 20 septembrie 1984, zi în care a împlinit 64 de ani, al scumpului lor

ERWIN ROSENBAUM
secretarul Comunității Evreilor din Rădăuși

soț și tată excepțional, om cult și distins, de profundă omenie.

El va rămîne veșnic în inimile noastre îndurerate!

S-au scurs patru ani de tristețe și durere de cînd dragul nostru

DAVID BANDEL

nu mai este printre noi.
Soția, copiii și familia nu-l vom uita niciodată!

Îndureratele surori Liza, Aneta, Henrieta, Surica și cumnata Gaby, cu familiile lor, anunță decesul, la 11 Elul 5744, al omului deosebit și adoratului lor

SIMON (NICU) COMER

În ziua de 21 octombrie 1984, orele 12, va avea loc, la Cimitirul Spaniol, sfîșirea monumentului regretatului

JAK IANCONESCU

Familia vă roagă a ne susține moralmente cu prezența dv.

Soția și copiii amintesc celor care l-au cunoscut că, la 12 Heșvan (7 noiembrie), se împlinesc un an de la pierderea scumpului nostru

LEIS HAIM — MARCU
Suceava

Fie-i memoria binecuvîntată!

Soția și copiii reamintesc, cu aceeași durere, că, la 16 octombrie a.c., se împlinesc trei ani de la despărțirea de dragul nostru

doctor TUDIC ARON
Birlad

Nu-l vom uita niciodată!

ERATĂ

În nr. 559, p. 7, col. a doua, rîndul 25 de jos, în loc de „în stare și să urască”, se va citi „în stare și să nu urască”.

Reînnoiți-vă din timp abonamentele la REVISTA CULTULUI MOZAIK pe anul 1985. Abonamentele se fac la comunitățile locale sau prin mandat poștal, trimițînd lei 75 (costul unui abonament pe un an) pe adresa:
Federația Comunităților Evreiești, str. Sf. Vineri 9, cont 45.10.7.062 B.N.R.S.R., sector 3, București.

Din comunitățile noastre

SEARĂ DE SUCOT

În prima seară de Sucot (10 octombrie 1984), potrivit tradiției, a avut loc o frumoasă masă tradițională în Suca Templului Coral, la care au participat conducătorii ai Federației Comunităților Evreiești, personalități din viața culturală a obștii

noastre, cursanți de Talmud Toră, efori de sinagogi etc.

Eminența Sa a rostit predica festivă, vorbind despre: „Între Sucot și Saturnali: Între iudaism și păgânism”.

Corul „Sira Vezimra”, sub conducerea maestrului Izu Gott, a intonat cîntece de Sucot.

EMINENȚA SA A INAUGURAT NOUL CICLU DE PRELEGERI PE ANUL 5745

În seara zilei de sîmbătă 13 octombrie 1984, în sala de festivități a Restaurantului ritual al F.C.E. din București, Eminența Sa dl Șef Rabin a inaugurat noul ciclu de conferințe de iudaistică pentru anul calendaristic evreiesc 5745.

Tema prelegerii a fost: „Evreii în lume în anul 5744. Bilanț și perspective”.

Un numeros public a urmărit cu interes expunerea.

Ciclu va continua în fiecare sîmbătă seara, la orele 18,30, în sala din str. Popa Soare 18.

Publicăm mai jos programul următoarelor trei conferințe:

— 20 octombrie — Seară Sidy Thal. Vor lua cuvîntul: scriitorul Iosif Berco-vici Andronic, compozitorul H. Mălineanu și artista Sedy Glück. Vor interpreta din cîntecele lui Sidy Thal: Sedy Glück, Tricy Abramovici și Dan Schlanger. La pian: H. Mălineanu.

— 27 octombrie — Prof. univ. dr. doc. Edwin Glaser: „Iudaismul și istoria”.

— 3 noiembrie — Prof. univ. dr. doc. Henri Wald: „Natură și istorie în iudaism”.

CONFERINȚE

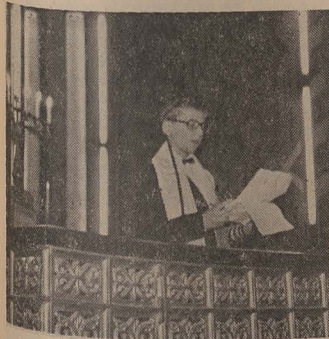
În zilele de 19 și 23 septembrie a.c., comunitățile evreiești din Dej și Arad au avut prilejul de a primi în mijlocul lor pe dnl Prim Rabin dr. Neuman Ernest și profesor Carol Weidman.

Domnul Prim Rabin a arătat importanța lunii Elul, a Șofarului și a sărbătorilor de toamnă în viața evreilor. După expunerea dlui Prim Rabin, prof. Carol

Weidman a ținut conferința „Aportul iudaismului și al evreilor pentru sanctitatea și respectul vieții”. Au fost expuneri interesante prin documentarea și modul de prezentare a temelor.

La aceste conferințe au participat majoritatea evreilor din Dej și Arad, care și-au exprimat dorința ca asemenea manifestări culturale să aibă loc și în viitor.

AU DEVENIT BAR-MITZVA

VICTOR SALATER
București

MIHAEL BALTER
Buhuși

MAZAL TOV!

Dacă Goldfaden ar fi asistat la această nuntă...

A doua zi după Iom-Kipur. De obicei e o totală schimbare de... decor la Templul Coral. Ieri, Iom-Kipur, locașul sfînt era plin pînă la refuz, iar a doua zi e aproape gol.

Fenomenul e general și dintotdeauna. „Habent sua fata...” Își au destul lor și cărțile și templele...

În acest an lucrurile s-au întîmplat cu totul altfel. Din primele ore ale dimineții, curtea templului se umpluse de lume. Oamenii așteptau să se deschidă ușile, ca să fie printre cei dinții la intrare, ca să poată cuceri un loc cît mai aproape de altar.

Oare ce s-a întîmplat? Am greșit fila calendarului? Nu ieri, ci astăzi e Iom-Kipur? Totuși ieri am postit. Atunci?

Atunci... Cînd a intrat în templul supracîșit de public (de le-ar da Dumnezeu atîta public la T.E.S.) cortegiul, avînd în frunte pe Tricy, în rochie elegantă de mireasă, și pe Bebe, în chip de mire, mi-am dat seama de ce „a doua zi după Iom-Kipur” a devenit în acest an o sărbătoare pentru obștea evreiască din București.

„Îndrăgiiți”, așa i-a numit Eminența Sa în predica rostită sub baldachinul (HUPA) de lingă Sfînta Ladă a templului, cînd le-a dat sacerdotala binecuvîntare.

„Îndrăgiiți”, pentru că ani de-a rîndul ei au dus o muncă plină de abnegație spre a strecura în suflete evreiești încintare și mîngiere, speranță și încredere.

„Îndrăgiiți”, pentru că, cu har minunat și devoțiune evreiască, prin glasul lor, prin cîntul lor, prin dansul lor, au grăit către noi umorul lui Șalom Alehem, dragostea de Sion a lui Bialik, satira lui Steinberg sau înțelepciunea lui Peretz.

„Îndrăgiiți”, pentru că întotdeauna ei n-au jucat numai teatrul în limba idis, ci au făcut să respire, din toate fibrele artei lor, suflet evreiesc, înțelepciune și învîltură evreiască.

„Îndrăgiiți”, pentru că au fost tot timpul alături de obștea evreiască, au participat la bucuriile ei, au împărțit dorurile și aspirațiile sale. Au fost și au rămas copii ai comunității noastre.

Dacă Goldfaden ar fi fost de față — a încheiat Eminența Sa impresionantele sale evocări —, cît de mult s-ar fi bucurat văzînd asemenea artiști, cu o astfel

Moment solemn

de viziune, crescuți în spiritul pe care el l-a răspîndit prin teatrul evreiesc, cel dinții din lume, creat de dînsul aici, în România”.

Seara, în Popa Soare, nunta continuă. De data aceasta nu pe scenă și jucată, ci în sală și... autentică. Conducătorii Federației, în frunte cu dl Șef Rabin, distinși intelectuali — artiști și oameni de știință, scriitori și publiciști — participă la tradiționala masă de „Seva Berachot” (Cele șapte Binecuvîntări mirelui și miresei).

Tricy și Bebe își cunosc perfect rolurile și de această dată. Numai că acum „reprezentăția” cea adevărată va continua

AD MEA VEESRIM!

(pînă la una sută douăzeci de ani).

Ceea ce le dorim din tot sufletul!

RED.

Mărturisiri de vacanță

Lumina de toamnă filtrează amintirile nu demult trecutei vacanțe. Pentru toți cei ce și-au petrecut-o la casele de odihnă ale F.C.E. ea nu-și decantează numai mîrsele pădurii ori cîntecul monoton și totuși de nepătruns al valurilor mării; ea înseamnă, în primul rînd, clipe de viață autentic evreiască, petrecute într-o familie.

Stau de vorbă cu dl Iosef Margulies, detașat de la Vatra Dornei la Cristian, unde își îndeplinește cu aceeași dăruire și dragoste de oameni și de muncă ca și în propria sa comunitate răspunderile ce-i revin.

— Pentru cititorii revistei noastre care nu au avut privilegiul de a fi oaspeți casei de odihnă de la Cristian v-aș ruga să ne spuneti: ce numiți dv. frumos?

— Întrebarea include un compliment. Vă fac o mărturisire! Două lucruri nu-mi plac în viață: să mă vorbească lumea de bine și să mă vorbească... de rău. În ce privește frumosul, știți ca și mine că, în concepția iudaică despre lume, frumosul este un reflex al binelui. Sînt destui ani de cînd sînt aici, la Cristian, administrator, cantor și mașghiah. Soția mea și cu mine, mai exact, colaboratoarea mea și cu mine, am făcut și facem tot ce ne stă în putință pentru ca cei veniți aici să se simtă bine. Ne ocupăm, ca să zic așa, de cei doi poli ai existenței umane, crepusculul și zorii, pensionarii cămine-lor de bătrîni și cursanții de Talmud Toră. Nu e tocmai ușor.

— În ce sens?

— Bătrîni sînt oameni singuri, suferinzi, au trecut prin ororile Holocaustului, care i-au marcat, după cum i-au marcat singurătatea, boala... Au nevoie, nu de iluzia, ci de realitatea unei familii, a unei vieți evreiești care, alături de parcul acesta al casei de odihnă de la noi, ca o gură de rai, cum zice poetul popular,

să constituie pentru ei o terapeutică sufletească. Iar veghea asupra cursanților de Talmud Toră implică alte probleme. Ei trebuie să învețe ce înseamnă viață evreiască. Nu e totul că știu (și o fac cu elanul vîrstei) atîtea cîntece din tezaurul nostru folcloric în tot repertoriul contemporan, ebraic! Trebuie să trăiască într-o ambianță propice, obiceiurile noastre strămoșești să le devină deprinderi curente, băieții trecuți de 13 ani să pună tefilin, așa după cum a propus — și propunerea a devenit faptă — unul din membrii Comitetului de conducere al F.C.E., să simtă iudaismul ca pe-un mod de viață, așa cum l-au simțit părinții și bunicii noștri, fără a le răpi nimic din ceea ce constituie structura psihică generală a omului modern.

Evitînd o întrebare care știm că-l va supăra, „Ce realizări aveți?”, m-am adresat, la întîmplare, cîtorva bătrîni întîlniți în parc. (Nimerisem într-o serie de „crepuscul”, cum se exprimase mai înainte interlocutorul meu.) Reproduc, deci, impresiile acestora, mai elocvente, după părerea mea, decît orice comentariu: „Nu mai am pe nimeni, dar aici, ca și la căminul din București, nu mă simt deloc singură”.

„Cristianul e un tratament de întinerire fără ajutorul Gerovitalului!”

E. SUHOR

(Continuare în p. 6)

URARE

La împlinirea vîrstei de 90 de ani, copiii, nepoții și strănepoții, cu adînc respect și recunoștință, doresc dragii lor GOTT SOFIA, din Dorohoi, la mulți ani alături de tovarășul ei de viață!

O sărbătoare a spiritului

După zilele de rugăciune și reculegere, de pocăință și de hotărâre a sufletului și minții spre îndreptarea greșelilor, privirea se întoarce acum dinspre interiorul ființei noastre în afară, spre natură. Din albul sinagogii, evreul pășeste în simfonia culorilor de toamnă, adună crengile pline de frunze verzi, clădește o adevărată colibă subredă și este... fericit. Păcatele trecute sînt iertate, ne învăță credința. Viața a început din nou! Gîndurile triste, posomorite sînt alungate; nimic să nu tulbure atmosfera optimistă a săptămînii festive, căci mărul paradisiului răspîndește în juru-i aroma sa minunată, ochiul și inima se bucură la vederea splendorilor ramuri de palmier. Euforia la locul grîjilor...

Și apoi vine ultima zi, ca o încununare a încheierii zilelor de sărbătoare: Simhat Tora, ziua în care poporul se bucură pentru moștenirea sa spirituală, iar oamenii, cu miile, prind în brațe surburile de Tora, dansează într-un extaz divin, o jumătate de noapte, o noapte întreagă.

Este surprinzător că Simhat Tora nu este menționată în Biblie nici măcar printr-un cuvînt, că în ordinea instituirii sărbătorilor ea este pur și simplu a zilei festive, munca fiind interzisă în această zi — și că nu Iudeea, ci Babilonia a fost locul de origine a sărbătorii. În colectivitățile evreiești din Diaspora babiloneană se obișnuia ca citirea Torei în sinagogă să se facă în cadrul unui ciclu anual. Pentateuhul era împărțit în 54 de pericope (parșiot), în raport cu numărul săptămînilor dintr-un an bisect. În Țara Sfîntă, dimpotrivă, împărțirea consta în 155, respectiv 175 de sedarim, pentru citirea eventuală a Torei într-un interval de trei ani sau trei ani și jumătate.

Această diferență privind durata citirii Torei, între o țară și alta, așa cum a demonstrat învățatul israelian Avraham Ialri, în cartea sa referitoare la istoria apariției zilei de Simhat Tora (*Toldot hag Simhat Tora*, Ierusalim, 1964), s-a observat încă din perioada gaonică și a durat pînă în cea a cruciadelor. Evreii care trăiau în afara granițelor Israelului țineau mult la vechile lor obiceiuri. Despre aceasta ne relatează și vestitul călător evreu Benjamin de Tudela, care a poposit prin Egipt în anul 1170. „În Cairo, scrie el, există două sinagogi. Una e frecventată de evreii care provin din Babilonia, cealaltă de cei din Țara Sfîntă. Împărțirea capitolelor din Tora corespunde celei a evreilor din aceste țări de origine. De Simhat Tora toți evreii se rugau laolaltă, putînd astfel să sa-

vureze împreună plăcerea sărbătorii”.

De cînd se consideră ultima zi de Sucot ca zi de Simhat Tora? La această întrebare nu se poate răspunde precizînd anul. În orice caz, se pare că începînd din epoca amorailor — generațiile de renumiți învățați din școlile babilonene de la Nahardea, Sura și Pumbedita, care au durat pînă în secolele III-IV ale erei actuale — Simhat Tora nu însemna la început ziua, ci pur și simplu sărbătoarea încheierii citirii Torei și a reînceperii ei. Ziua respectivă se numea *Iom Habraha*, „ziua binecuvîntării”, numită astfel după ultimul capitol din Tora, care conține binecuvîntarea lui Moșe și pentru că, tot în această zi, regele Solomon a binecuvîntat poporul în templul nou sfințit (Regl. I, 8-22). Rav Saadia Gaon vorbește și el, în comentariul lui la cartea de rugăciuni, despre „Ziua binecuvîntării”. Abia după perioada gaonică se folosește pentru prima dată în Spania noua denumire „Iom Simhat Tora”, „Ziua bucuriei Torei”. Mai tîrziu denumirea a fost adoptată și în celelalte țări.

Din sistemul de întrebări pe care îl cuprind istoria și lumea de idei a zilei de Simhat Tora se impune o ultimă întrebare. Ea apare pretutindeni, în literatura respectivă: de ce nu cade sărbătoarea bucuriei în una din zilele de Șavuot, în ziua cînd au fost date poporului cele zece porunci pe muntele Sinai?

O interpretare psihologică găsim la învățatul din Rhodos, rabi Haim Iehuda Israel (1758-1829) și la maghidul din Dubno, folosind o parabolă despre o frumoasă fiică de rege care urma să se căsătorească, fără să-l fi văzut vreodată la față pe logodnicul ei, iar acesta, la rîndul său, abia după cîva timp, cunoscîndu-și soția, își dădu seama ce noroc a dat peste dînsul. De aici au fost deduse cele ce urmează.

Cînd fiii lui Israel au primit Tora, ei nu au fost încă în stare să aprecieze valoarea acestei comori. Numai după o vreme și-au putut da seama de neprețuita comoară care le-a fost încredințată. De aceea sărbătoarea de Simhat Tora se celebrează abia la cîteva luni după Șavuot.

Un adevăr profund reiese din aceste cuvinte. Omul trebuie numai ceea ce cunoaște și numai ceea ce cu sinceritate se transformă, pentru el, în adevărată bucurie. Simhat Tora este, an de an, un îndemn pentru noi de a cunoaște Tora, a o iubi și a o studia.

Z. TALMID

LITERATURA EVREIASCĂ DE LIMBĂ ARABĂ

Datorate unei conjuncturi propice (dezvoltarea unei culturi arabe proprii, stabilirea evreilor în centre culturale puternice, folosirea cotidiană a limbii arabe), interferențele iudeo-arabe se manifestă nu numai pe plan ideologic, ci și lingvistic.

Primul poem evreiesc scris în limba arabă aparține unei femei, o anume Sara din Medina, și datează din a doua jumătate a secolului al XV-lea. Aproximativ pe la mijlocul secolului al XVI-lea, numele lui Samuel ben Adiya apare în cadrul unei culegeri arabe de tehnică a versului. Spre sfîrșitul vieții lui Mohamed, Al-Husain pune bazele primelor elemente ale tradiției moslemice („Hadith”), provenite din legende evreiești. Ele sînt completate din aceeași sursă de Yamin ibn Yamin (Benjamin), Ka'ab ibn Abhar și Wabih ibn Munabbik. Un compendiu de dispute talmudice scris în limba arabă de către un autor evreu anonim apare în secolul al IX-lea.

Karații au folosit cu precădere arama în scrierile lor spre a le opune, și sub raport lingvistic, scrierilor talmudice (karații nu recunoșteau decît învățătura biblică). Exegeze biblice, halahice, polemice împotriva talmudiștilor și cercetări lingvistice sînt reprezentative pentru karați. Odată cu începutul secolului al X-lea, literatura karaită intră în perioada ei de apogeu. Suleiman ben Ieroham scrie comentarii la Psalmi, Lamentările și Ecclésiast, Iusuf Kirksani — la Pentateuh, Iefeth ibn Ali ha-Levi — la Cartea lui Daniel etc. În secolul al XI-lea predomină scrierile halahice și cele filozofice. În 1076, Abu al-Faraj Harun ibn al-Faraj termină o carte de gramatică, „Al-Muș-tamil”.

Egiptul va deveni, în secolul al XIII-lea, sediul central al literaturii karaite de limbă arabă. Israel ben Samuel ha-Dayyan din Magreb scrie o carte despre mitzvot. O lucrare similară aparține elevului său, doctorul Iefeth ibn Saghir. Iehuda ben Meir scrie un comentariu la Cartea Esteri. În secolul al XIV-lea, tot un Samuel din Magreb (poate un descendent al celui dintîi) se numără printre cei mai renumiți cărturari evrei de limbă arabă. Dintre lucrările sale menționăm „Ghidul” — considerată drept carte de căpetenie — și comentariile la Pentateuh. În 1415, Eliša ha-Dayyan publică o carte privind legile calendarului ebraic. O importantă „Cronică a medicilor karați” este scrisă la începutul secolului al XV-lea, de către

Ibn al Hiti. David ben Moses Feiruz al-cătuiește un tratat asemănător aceluia al lui Ibn Pakuda, „Îndreptar pentru date-riile sufletului”.

Pe de altă parte, apropierea de limba arabă a talmudiștilor se datorează într-un fel, în mod indirect, tot karaților. Saadia Gaon, primul care polemizează cu învățații karați, folosește arama nu numai pentru a promova învățătura talmudică în lumea arabă, ci și pentru a crea o nouă ramură a ei: teozofia. Traducerea și comentariile sale asupra Bibliei îi îndreptătesc supranumele de „Comentator”, dat de discipoli.

Versunea sa asupra Pentateuhului a obținut o largă popularitate, așa cum reiese dintr-un manuscris găsit în Yemen. Sub titlul „Agron”, Saadia publică o lucrare filozofică, al cărei singur fragment, păstrat pînă azi, a fost tipărit la Herkavy, împreună cu alte fragmente rămase din a sa „Sefer ha-Galuy”. Un tratat în versiune ebraică editat de A. Jelinek (originalul arab s-a pierdut), aparținînd tot lui Saadia, poartă titlul de „Nouă cuvinte rare în Biblie”. Alte lucrări scrise în arabă de același autor sînt o carte de gramatică ebraică, o carte de rugăciuni de uz liturgic, îmbogățită cu multe compoziții proprii, o exegeză halahică și un număr de scrieri midrașice.

Din secolul al XI-lea datează și două traduceri anonime din Cartea lui Ruth. Isaac ben Iehuda ben Ghayat lasă o versiune a Ecclésiastului. La începutul secolului al XIII-lea, Ioseph ben Aknin, unul din elevii lui Maimonide, scrie un comentariu la Cîntarea Cîntărilor și un tratat despre structura versetului biblic.

Unii filologi evrei își modelează lucrările după cele arabe. Și nu e deloc surprinzător că multe din acestea au fost concepute în această limbă. Unul din primii lingviști evrei, Iehuda ben Karaiz, din Tahord (nordul Africii), este autorul primului studiu comparativ al limbilor semite. Și nu e singurul. Din fragmente ale operelor lui Saadia rezultă că asemenea preocupări l-au caracterizat și pe înaintașul său, chiar dacă nesistematizate într-o lucrare anume. Saadia și Iehuda ben Karaiz sînt urmați de Abu Ibrahim ben Barun, autorul unui tratat de filozofie comparată ebraică și arabă, cu elemente de filologie. În secolul al XIV-lea, Tanhum din Ierusalim lucrează la un dicționar al Mișnei („Al Mursid”). În secolul al XV-lea, Saadia ben Danan (stabilit în Africa) dă la iveală o gramatică și un dicționar evreo-arab. Un filolog evreu anonim scrie un compendiu la o carte karaită de rugăciuni, cu un vocabular arabo-persan, un tratat asupra cuvintelor dificile din Biblie și un capitol despre arameica biblică.

Cărțile de rugăciune tipărite în cadrul comunităților din Orient și din Africa au drept adaos multe rugăciuni (piutim) în arabă. Hagada de Pesah este deseori tipărită în traducere arabă, ca și comentariile cărților karaite de rugăciune.

Solomon ibn Gabirol, primul care introduce idei neoplatoniciene în filozofia iudaică, scrie și el în arabă — „Sursa vieții”, „Misiunea eticii” etc.

Apogeeul gîndirii ebraice e marcat de Maimonide. Tînr încă, acesta scrie un compendiu de logică și un tratat asupra „Unității lui Dumnezeu”, ambele în arabă. Mai tîrziu va da la iveală, în aceeași limbă, „Sefer ha-Mitzvot” și un comentariu al Mișnei.

Cabala („Sefer Yetzira” și cîteva fragmente din Zohar) a cunoscut, de asemenea, o traducere în arabă, aparținînd lui Abraham David Ezekiel, din Bombay. Isaac Israeli este autorul unor comentarii cabalistice în arabă. Araba a servit, într-o anumită perioadă, și sub raport beletristic, ca vehicul al spiritului ebraic, care rămîne însă, în esență, propriu poporului evreu. Cîteva poeme aparținînd unor poeți karați, versurile arabe ale lui Ibn Ezra, un poem trilingv (în ebraică, arameică și arabă) al lui Al-Harizi Makamas, cu o prefață în arabă, poemul filozofic al lui Musa ben Tubi sînt numai cîteva mostre.

Proza ebraică de limbă arabă este reprezentată de o serie de povestiri, majoritatea cu caracter sacral (biografiile lui Iosef, Moșe, Solomon etc.). O astfel de culegere a apărut la Bombay, în 1886.

Trecerea succintă în revistă a principalelor modalități de exprimare a gîndirii ebraice în arabă vadește buna conlucrare a celor două culturi de origine lingvistică comună, în condițiile unei conviețuiri armonioase, ale unui dialog fertil, util ambelor culturi și popoare.

BAT ZWI

Mărturisiri de vacanță

(Urmare din p. 5)

„Din aceste două săptămîni petrecute aici îmi trag seva un an. Din clipa cînd plec încep să număr și să scad zilele pînă la vacanța viitoare!”

„Căminul, atmosfera, parcul, excursia pînă aici, ca să nu mai vorbim de gazde, sînt medicamentele mele cele mai bune!”

„Folosesc prilejul ce mi-l oferiți spre a transmite mulțumirile mele cele mai fierbinți Eminenței Sale și doamnei Amalia dr. Rosen pentru binefacerile acestor vacanțe, oferite în fiecare an atîtor sute de persoane ca mine!”

La Eforie Nord, dl Assael Iacob îmi descrie o zi din viața lui de responsabil al vilei de aici:

— Aparent, s-ar zice că la mare totul e simplu. Musafirii noștri, folosesc pluralul fiindcă vorbesc și în numele soției, mina mea dreaptă în munca din intervalul celor cîteva luni în care funcționează vila, musafirii noștri, deci, sînt salariați ai F.C.E. și coriști de la Talmud Tora, vreau să spun adolescenți și tineri. Și totuși, nu e chiar așa. Gîndiți-vă că litoralul românesc reprezintă un punct de atracție pe harta turistică internațională. Că printre zecile de mii de oaspeți de peste hotare care ne vizitează anual, sînt și mulți evrei care vor să ia masa cașer, să respecte Șabatul... Iată, de pildă, acum avem 40 de turiști evrei din Franța. N-am să vă vorbesc despre problemele organizatorice. Dar mă refer la dubla răspundere ce ne revine: trebuie, deopotrivă, să reprezentăm obștea evreiască din România, să confirmăm o dată în plus bunul renume de care se bucură în întreaga lume evreiască, să întîrîm ceea ce a fost numit „miracolul” vieții comunitare de la noi și să dovedim că binecunoscuta ospitalitate a lui Avraham Avinu se perpetuează.

„Heveinu Șalom Alehem” — răsună „un cîntec care străbate lumea”, un cîntec pe care-l ascult emoționată, alături de toți cei prezenți aici, la acest Oneg Șabat de la vila F.C.E. din Eforie Nord, unde ațitia cursanți de Talmud Tora aduc o infuzie de tinerete în plus milenarei și stringent de actuali dorințe de pace a tuturor locuitorilor planetei noastre, evrei și neevrei laolaltă.

Organizare frumoasă. Suflet. Mult suflet.

S-ar părea că la Borsec, unde, printre brazii care strălucesc pajistea din fața casei de odihnă, ne înfrimînă responsabil Elias Rohrlch, numai vîntul face să vibreze muzical virfurile brazilor.

— O nemulțumire?, mă întrebă fără nici o introducere dl. Rohrlch, după ce îi deconspirasem faptul că mă aflam la Borsec nu mi în concediu, ci în muncă. Spune-mi, concret, ce te doare?

— Că nu vād oameni!, i-am dat drumul dintr-o răsufelare.

Cum vrei să-i vezi aici, dacă sînt la rugăciunea de dimineață?

— Credeam că s-a terminat!

Se vede că nu-i cunosti pe oaspeții noștri! Află, așadar, că Borsecul este un fel de sediu de vacanță al deservitorilor de cult, alături de alți enoriași. Ca să nu mai vorbim că-n anul acesta s-a amenajat aici, prin grija F.C.E., și o micva, după toate prescripțiile religiei noastre. Dl ing. Th. Blumenfeld, din Co-

mitetul de conducere al Federației, s-a ocupat îndeaproape de efectuarea la timp și de bună calitate a lucrării, iar dl. Prim Rabin Marilus și dl. Haham Israel Heber au verificat la fața locului îndeplinirea tuturor condițiilor rituale, totul sub directă îndrumare și preocupare a Eminenței Sale. Sinagoga a fost renovată și funcționează zilnic. Nu uita că sîntem în luna Elul!

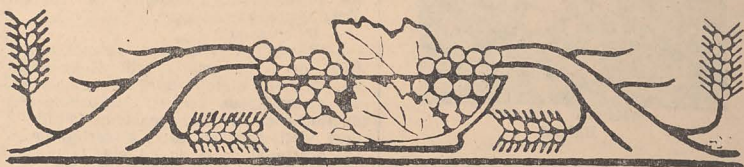
Dl Rohrlch se uită cîteva clipe la ceas, apoi ridică privirea și spune: — Peste cîteva minute se va auzi Șofarul!

Într-adevăr, aveam senzația că sunetul Șofarului, răscolind fiecare suflet evreiesc, își face auzit ecoul pînă la noi. Rugăciunea de dimineață luase sfîrșit. Unul cite unul apăreau cei ce participaseră la serviciul divin. Unii purtau îmbrăcămînta evreiască clasică: costum tradițional și pălărie neagră, care contrastau puternic, impresionant, cu bărbile și sprincelele albe.

Era o stare de elevație, o sfințenie care plutea în aerul tare de munte, amintind, odată cu sfîrșitul verii și închiderea, în curînd, a caselor noastre de odihnă.

— Să ne vedem cu bine la anul!, mi-a urât dl Rohrlch, după ce mi-a arătat bucătăria și camerele de cazare, toate strălucind de curățenie.

— Cu bine!, i-am răspuns, nu numai lui, ci în gînd, tuturor celor care nu și-au preocupat eforturile pentru ca această vacanță, ca atîtea altele, să rămînă de neuitat.

ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI

PLACĂ COMEMORATIVĂ

La Caen (Franța) a fost dezvelită o placă comemorativă în memoria ostașilor evrei din rândul armatelor aliate care au căzut pentru eliberarea Franței. Ceremonia a fost organizată de Secția franceză a Congresului Mondial Evreiesc, în cadrul festivităților care au marcat a 40-a aniversare a debacrelor Forțelor aliate în Normandia.

BAR-MITZVA

Celebrul cântăreț de muzică folk Bob Dylan, născut Robert Zimmerman, a luat parte, de curind, la Bar-Mitzva fiului său Jesse, ceremonie care s-a desfășurat la Zidul de Apus, din Ierusalim. În fotografie: Bob Dylan — în stînga, cu fața — și fiul său — în dreapta, cu fața —, purtînd tefilin și iarmulca (kipa).

șurat la Zidul de Apus, din Ierusalim. În fotografie: Bob Dylan — în stînga, cu fața — și fiul său — în dreapta, cu fața —, purtînd tefilin și iarmulca (kipa).

CIFRE

„Le monde juif“ a publicat o serie de cifre despre lagărul morții de la Auschwitz. Din luna mai 1940 pînă în ianuarie 1945, la Auschwitz au fost aduși 1.600.000 de oameni; bărbați, femei și copii, din 15 țări europene. 90% dintre ei au fost evrei. 1.335.000 au fost exterminați în camerele de gaze.

„KORCZAK“

La Centrul evreiesc „Kronigsham“ din Amsterdam s-a deschis o expoziție „Korczak“, care oglindește munca plină de abnegație a marelui pedagog evreu în timpul celui de-al doilea război mondial. El a însoțit pe elevii săi pe ultimul drum spre lagărul de exterminare.

Organizatorul expoziției este dr. Rafael Scharf, un fost elev al lui Korczak.

PALERINAJ

Conform datelor statistice furnizate de surse oficiale est-germane, locurile unde s-au aflat odinioară lagărele naziste de concentrare de la Buchenwald, Sachsenhausen și Ravensbrück au fost vizitate de peste 500.000 de persoane în 1983 — jumătate din acestea fiind din străinătate. În această vară, la Ravensbrück urmează să se deschidă un muzeu cu exponate privind perioada Holocaustului și istoria acestui fost lagăr nazist de concentrare.

ISTORIE ILUSTRATĂ

„Albumul evreilor americani, din 1654 și pînă în prezent“ se intitulează un volum apărut recent, în editura italiană „Rizzoli International“. Alcătuit de Allon Schoener, volumul prezintă contribuția evreilor la dezvoltarea și înflorirea națiunii americane. 500 de fotografii, desene și gravuri ilustrează cartea. Inspirată de acest album, „The Anti-Defamation League of B'nai B'rith“ — care a susținut publicarea volumului — a organizat expoziția „Viața evreiască în America“. Deschisă la New York Public

Library, ea s-a bucurat de un mare succes.

ANIVERSARE

„Germania Judaica“ — biblioteca din Köln (R.F.G.) consacrată istoriei evreilor din această țară — și-a sărbătorit un sfert de secol de existență. Înființată cu scopul de a păstra comori ale spiritului iudaic și de a contracara mișcarea de reînviere a antisemitismului, promovată de grupările neonaziste, această bibliotecă este cea mai mare instituție din R.F.G. care se ocupă cu conservarea comorilor iudaice. Aici se află 35.000 de cărți referitoare la istoria evreilor din Germania, precum și numeroase alte documente referitoare la acest subiect. Mulți studenți vest-germani și străini au scris studii cu subiecte iudaice folosindu-se de materiale aflate la această bibliotecă. La Muzeul Municipal din Köln a fost deschisă o expoziție cu tema: „Evreii din Köln — istoria lor din perioada romană pînă în secolul al XX-lea“.

DISTINCȚIE

Regele Baudouin a conferit titlul de baron profesorului Chaim Perelman, membru al Academiei Regale din Belgia și distins scriitor, în semn de recunoaștere a contribuției sale în domeniul filozofiei. În timpul celui de-al doilea război mondial, Perelman a luptat activ în mișcarea de Rezistență din Belgia, unde trăiește din 1926. Din 1944, el a devenit titularul catedrei de logică, etică, istoria filozofiei la Universitatea din Bruxelles. El a ținut cursuri și prelegeri la Universitatea Ebraică din Ierusalim și la alte prestigioase institute de învățămînt din Israel, Canada, Europa și S.U.A.

CONGRES

La Washington s-a desfășurat, între 2 și 6 septembrie a.c., Congresul B'nai B'rith, la care au participat peste 1.000 de delegați din 50 de țări. Cu acest prilej s-au stabilit viitoarele direcții ale activității organizației.

MESAJ

Cu prilejul aniversării la Paris a 40 de ani de la eliberarea orașului de sub ocupația nazistă, Marele Rabin al Franței, René Samuel Sirat, a adresat un mesaj primarului Capitalei, Jacques Chirac. Între altele, el a spus: „Astăzi, mai mult ca oricînd, se cuvine să dezvoltăm în fața tinerilor evenimente tragice pe care noi le-am trăit și să le povestim epopeea Rezistenței, pentru ca nimeni să nu poată nega ceea ce am trăit acum 40 de ani și să nu îndrăznească, așa cum o fac în prezent, în mod pseudostintific, unii istorici, să susțină că n-au existat camere de gaze și să nege realitățile Holocaustului.“

CORRESPONDENȚĂ

Cu prilejul centenarului Lion Feuchtwanger, în R.D.G. au fost date publicității, în două volume, corespondența dintre acesta și Arnold Zweig, în perioada 1933–1958, precum și cîteva scrisori pe care Maria Feuchtwanger le-a adresat familiei Zweig.

RESTAURARE

Cimitirul evreiesc din Neuwied (R.F.G.), înființat în secolul al XVIII-lea, se află în curs de restaurare, fiind considerat monument istoric. Cimitirul va fi înconjurat de un parc.

DEMNITATE

Orchestra Filarmonică din New York a refuzat să dea cele două concerte programate în Malaysia, deoarece nu i s-a permis acolo să execute lucrarea „Shomo“ a compozitorului Ernest Bloch, inclusă în program. Directorul muzical și dirijor al acestei orchestre este Zubin Mehta, care dirijează și Orchestra Filarmonică a Israelului.

DECES

Fostul președinte al lui „Oxford Hebrew Congregation“, George Silver, a încetat din viață, la vârsta de 67 de ani. Următoarea sa asemănare, cu actorul Sidney Greenstreet și cu regizorul Alfred Hitchcock a atras atenția unor regizori, care l-au distribuit în diverse filme și piese de teatru. George Silver a dus o intensă activitate pe tărîm comunitar, la care a participat și soția sa, Frida.

AGRICULTURĂ

Întreprinderea israeliană „Granot“ a realizat un nou tip de tractor multifuncțional de concepție aparte. Acest tractor trece pe deasupra culturilor, fără a le strica — ecartamentul roților este de 8 m, iar întreaga sa structură se poate ridica de la pământ cu ajutorul unui sistem hidraulic de suspensie — și, în plus, poate stropi culturile cu diverse substanțe împotriva dăunătorilor, eliminînd astfel costisitorul procedeu de stropire cu ajutorul aviației.

CONFERINȚE

În perioada 13 august — 8 octombrie, postul de radio elvețian D.F.S. a transmis un ciclu de nouă conferințe, sub denumirea: „Importanța spirituală și istorică a evreilor“, fiecare conferință fiind cunoscută ca o somitate în tema respectivă.

CONCERT

În cadrul unui turneu în Australia, Orchestra Filarmonică a Israelului, sub bagheta renumitului dirijor Zubin Mehta, a dat un concert festiv la Canberra, la care au participat numeroase personalități, printre care: primul ministru Bob Hawke, membri ai guvernului, ambasadorii Israelului, Indiei, Egiptului și Turciei.

ȘCOALA

La școala evreiască „Noam“ din Zürich, materiile privind iudaismul sînt predate numai în ivrit. Elevii din clasa a V-a posedă un vocabular atât de bogat, încît pot susține, cu ușurință, o conversație în ivrit.

REZERVAȚIE AGRICOLĂ

Neot Kedumim este denumirea unei mari rezervații agricole, situată între Tel Aviv și Ierusalim. Aici sînt plantate sute de specii de flori, tufisuri, pomi, plante menționate în Biblie, care cresc în diferite locuri din Israelul antic. Este un muzeu viu, ce cuprinde o suprafață de 550 de pogoane.

URBANISTICĂ

Din inițiativa și după indicațiile cunoscutului industriaș Steve Wertheimer, se va înființa în Galilea un nou „oraș-grădina“. Pînă în prezent se află în construcție 800 de case cu etaje și 400 de vile. Demn de remarcat este și faptul că peste 200 de solicitanți care, în prezent, locuiesc în S.U.A. au depus cererea necesară pentru a veni aici și urmează ca în viitorul apropiat să se stabilească cu familiile lor în noul oraș.

CITRICE

Israelul a realizat o remarcabilă creștere a exportului de portocale în R.F.G. Astfel, valoarea exportului s-a ridicat în 1984 la 74 milioane de dolari, față de 57 milioane în 1983, aceasta, în ciuda unei mari concurențe din partea altor țări producătoare de citrice. Calitatea citricelor israeliene s-a impus.

„DREPT AL POPOARELOR“

Directorul Institutului „Yad Vashem“ a conferit post mortem fostului ambasador al R.F.G. la Roma, Michael Jovy, titlul de „drept al popoarelor“, pentru faptul că a salvat viața unor evrei în timpul dominației naziste în Germania.

Jovy, născut la Köln în 1920, a făcut parte dintr-un grup al mișcării de rezistență din Germania nazistă ce a salvat de la moarte un număr de evrei, cărora le-a procurat documente false spre a se putea refugia în Franța. Acest grup de temerari a fost însă descoperit și nimicit de Gestapo. Numai puțini, printre care și Jovy, au reușit să se salveze.

Din nefericire, Michael Jovy a decedat cu cîteva săptămîni înainte de acordarea prestigiosului titlu.

TIPOGRAFICĂ

O companie israeliană de comunicații, ale cărei produse sînt bine cunoscute, a inventat un scanner tipografic portabil care — pentru prima dată în lume — a făcut posibilă transmiterea imaginilor color, în toată lumea, practic, doar în cîteva secunde. Acest aparat — pus la punct de „Scitex Corporation of Israel“ — constituie o revoluție în domeniul transmiterii telefotoaferilor color, care, în prezent, sînt aduse în redacții prin intermediul curselor aeriene, ceea ce este foarte costisitor și durează mult, făcînd mai dificil procesul de tipărire a acestui gen de revistă.

T.I.B. '84

• Joi 11 octombrie a.c., președintele Nicolae Ceaușescu a inaugurat cea de-a X-a ediție a Tîrgului Internațional București — „TIB '84“.

Au fost prezenți membri ai conducerii de partid și de stat, șefi de misiuni diplomatice acreditați în țara noastră, membri ai corpului diplomatic, directori ai pavilioanelor naționale, ziariști români și străini, un număr ros public.

• La TIB, care s-a bucurat, pe parcursul existenței sale, de participarea a 10.000 de firme de pe toate continentele, sînt prezente, la această ediție, 650 de întreprinderi producătoare, centrale industriale, institute de cercetări, de proiectări și de învățămînt superior din România, 32 de state partenere în pavilioane naționale și firme din 39 de țări de pe toate continentele.

• Rețin atenția următoarele cifre și realizări românești: producția industriei de mașini-unelte, electronică și electrotehnică — de 446 de ori mai mare decît în 1945 și de 11 ori superioară nivelului din 1965; exportul efectuat de această ramură — de peste 360 de ori mai mare decît în 1950; producția de mașini-unelte a sporit de peste 1.200 de ori, 65% fiind mașini de mare complexitate. Sînt prezentate modele variate de calculatoare moderne: 1—102 F, PRAE—1.000, DAF—2.015. Produsele industriei românești de mașini-unelte sînt exportate în 119 țări, în ultimele două decenii livrările crescînd de peste 12 ori.

• Industria producătoare de rușmînt realizază în acest an 116 milioane de bucăți, în 4.600 de tipodimensiuni. Sînt expuse machetele unor cargouri și minieralere, a petrolierului de 150.000 tldw, a turboagregatului de 330 MW, ca și la instalații de forat galerii orizontale cu diametrul de 4,6 m.

• Atrag atenția noile tipuri de autoturisme de oraș „Dacia“ și „Oltcit“ — model 1985 —, precum și gama autoturismelor de teren „ARO“, marcă cunoscută acum în 97 de țări de pe toate continentele.

• Centrul Național al Industriei Aeronautice Române — CNIAR — prezintă avioane, elicoptere, planoare, motoplanoare. Industria aeronautică românească realizează acum 17 tipuri de aparate, față de numai 3 în 1965.

• Un loc distinct ocupă instalațiile și echipamentele pentru industria chimică. Sînt expuse sortimente variate de medicamente, articole cosmetice, anvelope-gigant, articole tehnice din cauciuc și mase plastice.

A crescut diversitatea parcului de mașini agricole.

• Se remarcă rama electrică suburbană de 1870 kw, locomotivă diesel electrică — LDE 110, noi tipuri de vagoane-metrou, automacarale, excavatoare, auto-agregate, autostivuitoare, diverse utilaje de mare capacitate pentru industria minieră, petrolieră, energetică.

• În domeniul cercetării, România întreține relații de cooperare cu 75 de țări ale lumii. Desigur că datele de mai sus nu pot cuprinde multitudinea uriașelor realizări economice obținute de Republica Socialistă România — TIB '84 nefînd decît o mostră a acestora —, care atrag interesul publicului larg din țară și de peste hotare.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

COURTESY VISIT

His Excellency Mr. Gaudenz von Salis, ambassador of Switzerland in Bucharest paid a courtesy visit to His Eminence

Chief Rabbi dr. Moses Rosen on the 4th of October a.c.
The visit took place in a cordial atmosphere.

SUKOT EVENING

On the first Sukot evening (the 10th of October) a traditional dinner took place in the Sukah of the Choral Temple. The dinner was attended by leaders of the Federation of Jewish Communities, personalities of the cultural life of our community, Talmud Torah students,

synagogue ephors, etc.

His Eminence delivered the festive speech, treating about the subject "Between Sukot and Saturnalia; between Judaism and Paganism".

The "Shira Vezimra" choir, conducted by Izu Gott sang the specific melodies of Sukot.

THE „TANYA“ STUDY REPUBLISHED IN BUCHAREST

At the request of the Great Rabbi M. Schneierson (Liubavicer Rebe) from New-York, His Eminence Chief Rabbi dr. Moses Rosen had the initiative of re-printing in Bucharest the book of religious philosophy "Tanya", a work of first magnitude in the Jewish life.

This study is the creation of a forefather of Rabbi Schneierson, the initiator of the hassidic movement "HABAD", which is spread all over the Jewish world.

With the kind assistance of the bodies in charge, the book was printed also in

Bucharest, and the first copy was handed to Rabbi Schneierson in New-York two hours before the beginning of the New Year 5745.

On the evening of the 4th of October 1984 (the Eve of Yom Kippur), in Bucharest, a festive lecture of a chapter from this capital Jewish work was delivered by His Eminence Chief Rabbi dr. Moses Rosen.

The subject of the lecture was the 32nd chapter of "Tanya", treating about "Love for people — basic principle of Judaism".

HIS EMINENCE HAS INAUGURATED THE NEW SERIES OF LECTURES FOR THE YEAR 5745

Saturday evening, the 13th of October, 1984, in the festivities hall of the Ritual Restaurant belonging to the Federation of Jewish Communities in Bucharest, His Eminence the Chief Rabbi dr. Moses Rosen has inaugurated the new series of lectures on Judaism, starting together with the New Jewish year 5745.

The theme was: "The Jews throughout the World in the Year 5745. Survey and perspectives."

A numerous public followed with great interest the lecture.

The series will continue every Saturday evening, at 18.30, in the hall from Popa Soare nr. 18.

IF GOLDFADEN HAD BEEN PRESENT AT THIS WEDDING...

The day after Yom Kippur. Usually, there is a total change of scenery in the Choral Temple. On Yom Kippur the holy temple is full, on the second day almost empty.

The phenomenon is general and everlasting. "Habent sua fata..." Books and also temples have their fate...

But this year things happened totally otherwise. Since the first hours of the morning, the temple's yard has become crowded with people. They were waiting for the doors to open, trying to be among the first ones at the entrance, in order to conquer a place as close to the "BIMA" as possible.

What has happened? Did we misinterpret the calendar? Is Yom Kippur today, instead of yesterday? And yet, we have fasted yesterday! What then?

Then?... When the bridal procession walked into the overcrowded temple (may Lord give them as much public at the Theater as they had here...), the procession headed by Tricy, in an elegant wedding gown and Bebe, as a bridegroom, I realised why "the day after Yom Kippur" has become this year a real festival for the Jewish community of Bucharest.

"The Beloved", this is how His Eminence called them in the sermon delivered under the HUPA that stands near the Sacred Shrine of the Temple, when he bestowed upon them his sacerdotal blessing.

"Beloved", because year after year they worked selfdenyingly to bring through words and songs consolation, hope and confidence to the Jewish souls.

"Beloved", because through their voice, through their singing and dancing, with marvelous talent and Jewish dedication, spoke towards us Shalom Alechem's humour, Bialik's love for Zion, Steinberg's satire and Peretz's wisdom.

"Beloved", because they didn't simply play theater in idish language but created, through all the fibres of their art, Jewish spirit, Jewish wisdom and teaching.

"Beloved", because they have always been close to the Jewish community, shared its joys, yearnings and aspirations. They have always been and will always remain children of our community.

If Goldfaden were here — His Eminence finished his impressing evocations — he would so much rejoice seeing such artists, such a vision, artists that were brought-up in the spirit that he had spread in the Jewish theater, which is his creation, for the first time in the world, here, in Romania.

In the evening, at Popa Soare, the wedding goes on. This time it is not acted on the stage, but in the hall and it is... authentic. The Chief Rabbi, leaders of the Federation, distinguished intellectuals, artists and scientists, writers and publicists take part in the traditional dinner of "Sheva Berachot", "The Seven Blessings of the Bridegroom and the Bride".

As always, Tricy and Bebe know very well their parts. But this time, the "real" performance will last "AD MEA VEESRIM!" (till the age of 120). That is what we wish them from the bottoms of our hearts!

EDITOR

Chief Rabbi dr. MOSES ROSEN

„MISTER JOINT“ IS SEVENTY!

"God sends the remedy before the disease" says an old Jewish proverb.

In July 1914, the shootings from Sarajevo heard, and together with them the dogs of war were unleashed, but also the madness of slaughter and pogroms broke loose, the fury of the savage instincts, the beastly hate descended upon mankind. It was a chain-reaction of destruction and ruin that reached its climax with the Holocaust of the Second World War.

The "disease", the terrible disease that was destined to carry away tens of millions of lives, to destroy flourishing human settlements, to spread poverty and misery in millions of Jewish homes, destroyed to the end a third of our people in the ovens and gasing chambers of Auschwitz and Maidanek.

But the "remedy" came up quick. Less than one month after the unleashing of the world conflagration, on the 24th of August 1914, the "Joint" was born.

A group of men gathered then in New-York. A group of men dedicated to Good, Jews of all social categories. They were both very rich people and simple workers, both Orthodox and reformed, both sephardim and ashkenazim, and they laid the foundations of an organization that shows by its very name its main idea. The unification, in a splendid effort, of all those who bear in the bottom of their hearts the sacred vocation of love for the fellow-man, who bear in their souls the un-translatable "Dus pintale id", in order to help a suffering brother, wherever he is.

So, together with the "disease" the "remedy" came up. The struggle of life against death, of humanitarian feelings against savagery, of goodness against hate started then, at the end of summer, in the odious year 1914.

Seventy years have passed. The First World War ended. Then the inter-war period followed, with its ghettos, persecutions and the pauperization of the Jewish masses. Then the enormous catastrophe of the Holocaust came. And then, from the ashes of the ovens the state of Israel was born. All those are staggering chapters of history, written down by our generation, "the last one of the disaster, the first one of the salvation".

The "Joint" was present during all this time. With discretion and modesty, with tenacity and perseverance, it alleviated sufferings, healed wounds, wiped off tears, straightened the backs which were bent by sorrow, gave to all our ill-treated brothers throughout the world the wonderful, consoling awareness of the fact that they are not alone, that someone lends an ear to their pain that there are hearts wich throbs together with theirs. The "Joint" is in Israel and Diaspora, never-failing, whenever it is talk of bringing back to a normal life the human wrecks, remains of the persecution, whenever on the agenda there is an endeavour for Jewish education of the young generation, for the rehabilitation of a community, for crating and maintaining social institutions, health and Jewish religious and culture institutions.

We, the Jews from this country, know it only too well. Should we tell it again to those who came back, forty years ago, from the extermination camps, to the old and lonely people, deprived of a family atmosphere, who receive very day the man that brings warm food, the woman that takes care of the home's cleaning,

the nurse that helps curing illness, should we really tell those people what is "Joint"? Or to the numerous coreligionists that are looked after in the Old Aged Homes just as in their mother's house, that are incessantly comforted with the balm of love that cures the interior wounds, should we really explain to them what is "Joint"?

Of course, the forces of Evil had not only once taken domination and demonstrated their power in the course of these 70 years. But Good has striven all the time to embank the extension of the ruin. The simple fact that the "Joint" exists, that in this world Good cannot be knocked down, is a rehabilitation of mankind.

"Mister Joint is such a good man" — I shall never forget this naive remark, uttered by a simple fellow, non-Jewish, when entering one of our Old Aged Homes. In this sentence I found the concise definition of the "Joint", the supreme praise we can address it.

How many hundreds of thousands lives has saved this institution in our communities, how many tears did it wipe off the faces of the widows, how many old people were given the possibility to end their lives in dignity, to be protected from privations?

"Mister Joint is such an exceedingly good man" we shall say, together with our anonymous citizen.

What does one usually wish to a septuagenarian? We compete in expressing the wish that he should live to, be very old, eighty, ninety and — why not? — one hundred and twenty, the age of Moshe — "AD MEA VEESRIM!"

What good wishes do we extend on our dear, beloved "Mister "Joint"?

We wish him the same thing that he desired from the very first year of his existence. He is a "remedy" for a "disease". But medicine teaches us that prophylaxis must be so well carried out, for the disease never to return and the therapy to become unnecessary.

Charity, compassion are the results of poverty, wars and persecutions.

"Sublata causa, tollitur effectus" — if you suppress the cause, the effect will also disappear. "Diseases" of the kind of Sarajevo and Auschwitz must vanish, and then "remedies" will not be needed anymore.

But until then? That's the point. Even we, the Jews, we who every day inflexibly believe that Messiah will come "this very day", we are the ones who yet ask this question: "But until then?"

Until then, until humanity will be able to liberate itself from any kind of oppression, until the moment when people will be able to live quietly, in dignity and without privations, until the moment when we, the Jews, will nevermore know what is persecution and discrimination, until then the "Joint" fulfills a historic and humanitarian mission. A mission that entitles us, after all the humiliations endured by the human being in the last 70 years, entitles us, nevertheless, to be proud that we are Human Beings (with capital letters, just like the People from the "Joint") are).

Therefore, until then, from all the corners of the world, we embrace "Mister Joint" with love and respect, with admiration and gratitude and we adress him the Jewish wish: "HAZAKI".

The founders of the "Joint" Organization (1914)

ספר „תניא“ דערשינען אין רומעניע

אלס רעזולטאט פון דער פערזענלעכער איני-צואטיוו און פון דער אינטערוויע פונעם רב הראשי ד"ר דוד משה ראזען שליט"א, איז אין רומעניע געדרוקט געווארן דאס באדייטנדע רע-ליגיעז-פילאזאפיש ווערק „תניא“ די קומט אסאך אין א ווערק וואס איז גע-שאפן געווארן פונעם עלטער זיידע פונעם אדמו"ר מנחם מענדל שניאורסאן, דער גרינדער פון דער איזוועלעכער סחידויער באוועגונג „חבד“.

דאס ספר איז איבערגעגעבן געווארן ערב ראש השנה, דעם ליובאוויטשער רבי שליט"א.

ערב יום-כיפור האט אונזער רב הראשי שליט"א אפגעלערנט מיט א גרויסן עולם אין ביה"כ הקודש, דאס מאפילט ל"ב פון דעם ספר.

תורה געדאנקען פונעם ליובאוויטשער רביס רייד

אין דעם דיבור התורה פון א קטן, אז אין דעם הכל פון א תינוק וואס זאגט די ווערטער פון תורה — שטייט עצמות.

עס איז א מנהג ישראל — וואס „מנהג ישראל תורה היא“, צו פרייען זיך מיט דער תורה בשמ-חת תורה אין א באשטימטן אופן: מ'נעמט א ספר תורה ווי זי איז איינגעוויקלט אין איר מעג-מאלע, מען פראוועט הקפות ארום דעם שולחן הק-רוה און מע טאנצט מיט דער תורה.

לכאורה דער ענין פון תורה איז דאך לערנען איר ובשכל שבראש, האט דאך די שמחה פון שמחת תורה געדארפט באשטיין פון לערנען בעיון באכות ובכחות אין די חבנה שבחורה וואלט געבראכט שמחה, פארוואס האט מען איינגעפירט אויסצורדיקן די שמחה פון שמחת תורה דורך ריקוד ברגלים אין דערצו נאך מיט דער תורה ווי זי איז איינגע-וויקלט אין א מענטש — באפון אז מ'קען אין איר גיט אריינקוקן?

דער ביאור אין דעם: אמיתות ענין התורה איז ככל, גיט איר שכל והבנה, נאך די קדושה פון תורה (וואס צוליב איר קדושה זענען עמי הארץ שייך צו תורה) און אויך זי פרייען זיך בשמחת תורה. נאך ווייל תורה דארף דורכגענומען דעם מעג-מיטן אין פנימיות, דורך און דורך, און זאל גיטס כליוון נאך בכחית פחות, מוז מען דערצו האבן די חבנה והשנה אין תורה.

דורך השנה אין מען ממשיך אין א פנימיות און דער דעם עצם ענין התורה, אין דעם פארבונדן צווישן עצם התורה מיט עצם הנשמה, וואס איז העכער פון שכל.

און דעריבער טאנצט מען שמחת תורה מיט דער תורה ווי זי איז איינגעוויקלט אין א מענטשאלע, באפון אז מען קען איר גיט ליינענען — דאס אונטער שטרייכט בחינת התורה ווי זי איז העכער פון השנה, יאר, דערצו איז מען זיך שמשח, די שמחה איז גיט מיט דער השנה פון תורה נאך מיט דעם וואס דורך (לימוד וקריאה) בחורה נעמט מען עצמות.

און דאס איז אויך וואס די שמחה דרוקט זיך אויס אין ריקוד ברגלים — ווייל ברגלים דווקא, בחינת אמונה דרוקט זיך אויס דער עצם.

און דעם ענין וואס די ריקוד ברגלים און פרייען זיך מיט דער תורה ווי זי איז אין איר מענטשאלע, טוט מען דווקא אלס אנהויב פון דער עבודה פון יאר, נאך דער תשובה פארייכטן און צוגרייכונג פון אלוה, י"ה, עשית, יו"ב, סוכות און שמיני עצרת ווען עס הויבט זיך אן דאס נייע יאר פון „ארבעט“, זענען דא אלע יידן ווי א תינוק וואס מען דארף אים מחנך זיין, און מחנך זיין דארף מען מיט אן ענין פון „תורה לנו משה“ — בחינת כבל עול און דאס פועלט אז אויך שפעטער, במשך כל השנה ווען מען לערנט תורה מיט שכל און פארשטאנד, זאל מען זיין דורכגענומען מיט אמונה און כבלת עול.

דאס סוכה'לע

א סוכה'לע, א חלייע, א שוואכע, נאך א שיינע, האט מיר מיין טאטע געמאכט, דארט האב איך סעט פארבראכט. מיט א קליין בינטלעך סוכ, האט ער צוגעדיקט דעם דאך, באצירט מיט פרות און בלומען, צוליב דעם אייביקן נאמען, פארגאסען און פאשיסטן, גיט געקענט זי פארגיכטן, שטארבן און רעגן, גיט געקענט זי איינבייגן, ווייל אויף איר שוועסט די שכינה, די הייליגע אמונה.

מרדכי סעגאל — תלמוד תורה.

נייער ציקל פון פאָרטראַגן

מוצאי שבת דעם 13טן אקטאָבער 1984, האָט דער רב הראשי שליט"א דערפֿענט דעם נייעם ציקל פֿון פֿאָרטראַגן אויף ייִדישער טעמאַטיק פֿאַרן יאָר תשנ"ה.

די טעמע פֿונעם פֿאָרטראַג איז געווען: „די יידן אין דער וועלט אינעם יאָר תש-מד, בילאניז און עקספּאַנציע“.

א גרויסער עולם האָט אויסגעהערט מיט אינטערעס דעם עקספּאָזע.

די פֿאָרטראַגן וועלן פֿאַרנעמען ווערן יעדן מוצאי שבת אין דעם פֿעסט-ואָל פֿון דער קהילה.

דאָס בית-המקדש פֿון אונזער נשמה

(סוף פון זייט 11)

אַם ווער מוזב א'ז אָבער גענוג באַנעצט געוואָרן מיטן בלוט פֿון אונזערע קדושים, זייער פֿיל זענען די עצמות יבשות — רופֿט אויס דער נביא יחזקאל — די טרוקענע ביינער. זיי האָבן זיך אָנגעהויפֿט א'ז דער צייט פֿון אומקום אין אלע דורות אויף דעם מוזב פֿון אונזערע לידן. דערמאָנענדיק זיך צו אונזערע מיטלע און ליבע מיטע, טוט מיר נאָך שלמה המלך און מיר שטייען אויף פֿאַרן מוזב.

די מענטשהייט האָט אויפֿגעבויעט גענוג מבחנות פֿון מחמה; גענוג קרבנות זענען געפֿאלן, גענוג אלמנות זיינען, גענוג יתומים רופֿצו. „כל התפלה וכל התורה“ האלט תולדות און „בשבת“ פֿון די ימים נדירים וועלן זענען פֿאַרברעט, אָבן נאָך מער פֿאַרפֿעסטיקט אונזער אָנסטאַנציעס און מיר זאָלן זיך נישט באַגניט מיט „יומדיקן באַווייזן אויף די חרבות פֿון דער פֿאַרגאַנגענהייט. נאָר אָסורפֿון א'על פֿאַרשפּאַרן זיכור, און ענטפֿערן דערמאָנונג, און הייליקן קאַמף פֿונעם פֿאַרמירן דיקן זעס שלום.

דערפֿאר ברכי'ן מיר הייבן זיך אויף פֿון דעם קינטל, שלמה האָט עס געטון נאָך דעם ווי ער האָט אויפֿגעבויעט א בית-המקדש פֿאַר א רעליגיע וואָס האָט איר יסוד אויף ווירדדיקייט נישט אויף דערגרייכונג, אויף פֿרייהייט נישט אויף פֿאַרשקלאַפֿונג, צום גאָט, וועמען ער האָט געווירמעט זיין גרויסארטיג און כיטעמאכענדיק ביי'ן, זענען געוועזען מענטשן מיטן צוועק און ליבשאפט, נישט פֿון מורא, זיין אמונה הויבט אויף דעם מענטש פֿון זיין קינטל, גלייכט אים אויס דעם חוס-השדרה, גיט אים דאָס געוויסן פֿון זיין אייגענער ווערט, אזוי אויך מיר, איינגעבונדן זיך אונדז צו בויען אונזער אייגענעלעכן מוזב, דערהויבן מיר מער נישט אז מענטשן זאָלן זיין אייגענדיקן נאָר מיר שטייען צו צו יענע וועלט באַמליען זיך צו דערהויבן דעם מענטש, צו געבן אים די גרויסע שטאַלץ פֿון שליו מות, צו וועלכע ער שטרעבט.

מיסטער „דזשאַינט“ — א בן שבעים

(המשך פון זייט 11)

„דזשאַינט“ ווין היסטאָרישע און הומאַניטאַרע שילחות וואָס מאַכן אז נאָך אלע מענטשן לעבן און דערגרייכונג וואָס מיר האָבן געליטן אין די לעצטע 70 יאָר, זאָלן מיר זיין שטאַלץ מיטן נאָמען געמישט.

בין דעמאלט, איז איבעראַל אין אלע עקן וועלט, געמען מיר יידן ארום, דעם „מיסטער דזשאַינט“ מיט ליבע און כבוד, מיט באַוונדע-רונג און דאנקבאַרהייט און מיר ווערן צו אים די ברכה: „חוק“.

מנאומי הרה"ג צירלון וצ"ל

(המשך מע' 12)

גוט, היתה יכולה חומה היה כזו להתקים, אבל בחינת נס אלה מבני מלאת חיים ומרומים, היו פרטים כאלה, שהיוסודות החיים, במאנא לה-חיות על עצמם בנין עצום וכבר כזה, התחילו להזין יד ורגל בשביל ההתנערות משפחותם, אז אהיה פלוצת את כל החומה היתה שעליהם, מוט התמוטטת, פור התפוררה, עד היותה למעי מפלה. בה נחרבו ממלכות כבירות וגגורו מארץ החיים אומות שלמות.

ואלה החומות, שיסודותיהם החיים נתאבנו באמת, הסתער רוח הזמן החלל על אלה האנשים-האבנים ויפרידו לאבן הפורה על כנפיו, והיו אפוא לאין, או שנתקשרו אבק אל אבן, עד העשותם לחומר בשביל התבוננות חומה חדשה.

הסבה לכל זה, היא רך ההחלפת כדבר ההתפר-דות התולדותית של ארבע הכחות ההן. אמנם, לא כל בני האדם שונים בכשרונותיהם; יש גולמים בתור הגוי דעות ובעלי שכל הריר, ויש — בעלי חוש פולטי, מסחרי או אומנותי, שלפיהם כל עוד יהיה האדם על הארץ, תתבלט בו תכונת ארבע הכחות ההן — אולם עלינו לדעת, כי לא כל בעלי הכשרונות השונים, שנכלה אדם, הם „כחות“, הם, להיותם באמת מין אחד באדם, הנם שונים במדרגת אינטימיותם, אשר על כן לא תתכן כלל ההתכרבות הכחות אשה על רעותה, הן ארבע הכחות, מכיון שהשן רק נראות כנפרדות, עליון להתערב ולהתאחד, כדוגמת ארבעת כחות הטבע, המכונים בשם „סודות“, שהנם מעורבים ומאוזנים, עם כל היותם נראים, לכאורה, כרחו-קים, המתנגדים זה לזה בתכלית.

את האמת הזאת פרסמה היהדות. היא היתה גאולה בחזון רוחנו בתור חומה בנויה מאנשים חיים, אשר יסודותיה, שהם האברים והעצבים ומגוונים במעמקי האדמה בלי אור ואוויר כלל, מהווים מתרוממים מעט מעל האדמה, מעין רע-דע שאמץ, שכבר יש להם קצת אור ואוויר, ההו-ליס והאצילים שהנם בבחינת הקומה השניה (בעל-האש) הם מתעננים על שפע אור ואוויר, אולם השדרה העליונה ככנין, המונחת על כולם, הכלולה מתכונות והפסוקיות, היא מתערבת בלי מיצרים, והנה, אם היסודות ההם היו באמת מפלעי נרא-

הרב הראשי דר. דוד משה ראזען

מיסטער „דזשאַינט“ — א בן-שבעים

דאָס בית־המקדש פון אונזער נשמה

גענוג, ווען אויפן סדר-היום שטעלט זיך די פראגע פון יידישן חינוך פונעם יוגנט דור, פון ווייניג-א-ביינע און מהלכה, אדער פון שאפן און אויסהאלטן אנטפאלט פון סאציאלער הילף, פון געזונט, אדער פון יידישער מולטור.

מיר יידן פון דעם לאנד ווייסן דאס גאנץ גוט די וואס האבן זיך צוריקגעקערט צוריק מיט 40 יאר פון די פארניכטונגס-האטערן, ערשט וועט וואס מע קלאפט מאג טעגלעך אן אין זייער פיר און מע ברענגט זיי ווארעם געקעכט, א פרוי וואס באדינט זיי, א שוועסטער וואס היילט זייערע מאג-הילפן, דארף מען זיי דערציילן וואס עס באשיינט דעם „דזשאַינט“? אדער די פילאזאפיע עלטערע מען טישן, וואס פילן און די בתי-אבות ווי בי זיך אין דער היים, און באקומען די בעסטע בא-האנדלונג אין דער שטיק פון זייער לעבן, דאך מען וויל נישט צו פארשטיין וואס איז אונזער דער „דזשאַינט“?

געוויס האבן און די 70 יאר נישט איינמאל דאסניכט די חיות פון שלעכטס, באוויזן וואס זיי מענען. דאס נומער אבער, האט זיך די נאנטע צייט באמט צו צווישן די פראפאגאנדע פון חורבן, נאך דער פאלט אומיסטער, „דזשאַינט“ עקזיסטירט, אז איז דער וועלט לאזט זיך נישט דאס נומער באוויזן ווערן פונעם שלעכטן, שטעלט מיט זיך פאר א רעאליסטישע צווישן פון דעם מענטשלעכען מיט „דזשאַינט“? און איינמאל אריינגענומען און איינעם פון אונזערע בית-אבות, אין דעם אויס-געדענקט פון און איינפאלט אבער אויס-שעפערדיקע דעפיניציע פונעם „דזשאַינט“, די נעם-טע לויב וואס מיר קענען אים ברענגען.

וויפל הונדערטער טויזנטער נפשות האט גע-ראטעוועט די אינסטיטוציע אין אונזערע קהי-לות, וויפל טערן האט זי אויסגעווישט בי אלטמנד, וויפל זאכן האט זי דערשטעלעכט און אויסצולעבן די קעצעע יארן אין ווידעווייט, א שום נישט?

„א זייער, זייער נומער איז דער מיסטער דזשאַינט, זאגן מיר נאך דעם אנאנציען ביזנעס-וואס ווינטשט מען געוויינטלעך א בן-שבעים? געוויינטלעך דרוקן מיר אויס אונזער ווינטש דער בעל — ויבא זאל דערלעבן אכצין, ניינצי און פארוואס נישט — נעם מה עשירי? וואס ווינטשן מיר אונזער, טייערן, ליבן מיסטער „דזשאַינט“? מיר ווינטשן אים דאס וואס ער אליין האט זיך געווינטשן פונעם ערשטן יאר פון זיין עקזיסטענץ, די מעדיצין לערנט אונז און די פראפאגאנדיסטיש דאך אזוי דורכגעפירט ווערן אז די קרעמ זאל נישט מענען דערשיינען, די מעראפעוויט זאל מער גוט געוויס זיין.

נוממאראציעס און רחמנות זענען א רעזולטאט פון ארומקומען פון חורבנות און מלחמות, אויב ס'פארשוונדט די אורזאכע, פארשוונדט אויך דער עפעקט. די „מכות“ פון דעם מוסטער ווי פון פאראינוואנדעלעך אריינשווייגן דארפן פארשוונדן, וועט מען אזוי ארום נישט דארפן מין „רפואה“ אבער ביז דעמאלט? מיר יידן וועלכע גלייבן באמונה שלמה און שיהא וועט מוסקען, „פאקע

דער אייבערשטער שיקט די רפואה פאר דער „מכה“, זאגט אן אלט יידיש פאלם ווערטל.

אין יולי 1914 האט אפגעהילכט דער שאס אין סאראיעווא און אייננעם מיט אים האט נישט נאר אויסגעבראכן די ערשטע וועלט-מלחמה, נאר איבער דער מענטשהייט האט זיך אראפגעלאזט דאס משוגעט פון די שחיות און פארנאמען, דער צארן פון די ווילדע אינסטיטוציעס, פון חיהשער שואה „סאזי“ געווען א קיטלדיקע רעאקציע פון פארניכטונג און חורבן, וואס האט באדארפט מול-מינירן מיט דער שואה פון דער צווייטער וועלט-מלחמה.

די „מכות“, די שרעקלעכע קאטאסטראפן וואס האט פארניכט צענדליקער מיליאנען נפשות, וואס האט רואנירעט פליענדיקע מענטשלעכע ישובים, און צעשפרייט ארעמקייט און גוים אין מיליאנען יידישע באהיטען, האט סוף סוף פארטייליגט די רויכל פון אונזער פאלק, וואס איז אוועק מיטן רויך פון די אווונט און די נאך-קאמערן פון אוישוויץ און מאדאנעק.

„סאזי“ אבער דערשיינט אויך די „רפואה“. אין אן ערך א חודש נאכן אויסברעך פון דער ערשטער וועלט-מלחמה, דעם 24סטן אויגוסט 1914, איז געבוירן געווארן דער „דזשאַינט“.

אין יאר האבן זיך דעמאלט פארואפלט א גרופע מענטשן פון גוט ווילן, יידן פון אלע סא-ציאלע שייטן, גרויסע גרויסן, און באשיידענע ארבייטער, ארטאדאקסן און רעפארמיסטן, ספרדים און אשכנזים, וועלכע האבן געלייגט די יסודות פון אן ארגאניזאציע — וועמענס נאמען „דזשאַינט“, איינטיקט און סאלידאריטעט, האט פאראיי-ניגט אין איהן ווונדערבארן אנשטרענג, אלע די און וועמענס הערצער סע געפונען זיך דער הייליקער רוח פון ליבע צום ברודער-מענטש, אין וועמענס נשמות אפאלט דעם „פונטלעך ייד“, כרי אויב-נעם באהילפן צו זיין א ברודער בעת צרה, וואו ער זאל זיך גוט געפונען „אח לצרה וילך“.

לייבזיגט מיט דער „מכה“ אויב געקומען „די רפואה“, דער קאפ פונעם לעבן קעגן טויט, פו-נעם מענטשלעכקייט קעגן ווילדקייט, פונעם נוממייט קעגן שואה האט אנגעהויבן דעמאלט, געדע זומער פונעם טרויעריקן יאר — 1914.

70 יאר זענען פארבער. פארבער די ערשטע וועלט-מלחמה. געקומען דער צווייט מלחמה פאריאד, מיט די געטאס, מיט פארפאלגונגען און גוים פון די יידישע מאסן. געקומען דערנאך „די ריוועק מאטאסטראפ פון דער שואה“ פון דעם אש פון די אויוונט אין דערנאך געבוירן געווארן מדינת יש-ראל. דערשייטערדיקע קאפיטלעך געשיכטע וואס אונזער דור האט געשריבן, דור אחרון-לחורבן ודור ראשון לנאולה.

די נאנטע צייט איז דער „דזשאַינט“ געווען אויך דער וואס „מכה“ אויב געקומען, אבער מיט א פעסטן ווילן, האט ער געליגערט יסורים, געהיילט ווונדן, אויסגעווישט טערן, אויס-געלייכט רוקנס, און געגעבן אונזער ברודער אין גוים, דעם ווונדערבארן געוויסן אז זיי זענען נישט אליין, אז ערגעץ וואו איז פאראן אן אויער וואס הערט זיך צו צו זייער יופי, א הארץ וואס קלאפט אייננעם מיט זייערע הערצער.

אין ישראל און אין די תפוצות איז דער „דזשאַינט“ שטענדיג אנוועזנד ווען ער האנדלט זיך צו העלפן דער שארית-הפליטה פון די פארפאל-

„ויהי שלמה שלמה להתפלל אל ה' את כל התפלה והתחנון הזאת קם מלפני מזהב ה' מחרונו על ברכיו וכפיו פרשוהו השמים“ (מלכים א. ח-נו). און ס'איז געווען, ווען שלמה האט געענדיקט מתפלל זיין צו גאט די דאזיקע גאנצע תפלה אויב-קשה, איז ער אויפגעשטאנען פון פארן מזהב פון גאט, פון קניטן אויף זיין קני. מיט זיינע הענט אויסגעשפרייט צום הימל.

ביים ארוינגיין פון די יום-טובדיקע טעג, געפינען מיר זיך אין דעם זעער ליטן צווייטאנד פון דעם בויער פונעם בית-המקדש, און דער פסוק וועלכן מיר האבן צוטרעט צום בוקעס יום-טובדיקע טעג, אויך אפילו די יעניקע, פון צווישן זינע דעם ערשטן טאג חשירי ביז היינט, האבן מיר יעדעס מאל צוגעלייגט אנדערע ברוימען צום בוקעס יום-טובדיקע טעג, און אפילו די יעניקע, פון צווישן אונז וואס במשך דעם גאנצן יאר קומען זיי זעלטן אין א מקום קדוש, האבן די זיך צוגעהערט צו זייער שטעהנדיקן אונדערע אונדערע מקראלישע מויערן וואס פאר טיילן די הייליקע פעסטונג אין יעדן איינעם פון אונז; דאס געוויסן, מיט יעדער הייטער תפילה וואס מיר האבן ארויסגערעדט מיטן מויל, מיט יעדער ריינער מח-שבה וואס האט ארויסגעשפראצט פון אונדער מוח, מיט יעדן הויך געפיל וואס האט אויסגעבליט אין אונזער נשמה, האבן מיר צוגעלייגט נאך איין ציגל צו דעם מקדש מעט פון אונדער שטרעבונג צו השתלמות.

אנהויבנדיק מיט ראש השנה, זענען מיר געווארן בויער פון בית-המקדש, אזוי ווי ס'איז געווען אמאל יענער, וואס איז מיט וועטס אנגערופן געווארן דער חסם מלך אדם. דורך די קלאנגען פון תקיעת שופר, האבן מיר זיך געשטעלט אין די רייטן פון די לויים אין בית המקדש, די באווינגער פון דער געטעכער גרויס קייט, די טרובאדורן פון די זכרונות פון דער טרויעריקער פארגאנגענהייט, און די אנטאגער פון א ליכטיקער צוקונפט. מיר האבן פארלייגט, איינס אויפ'ס אנדערע, די שטיינען פון אונדער טויזנטער יעריקן מזהב, דערמאנענדיק די עקדע, די קרבנות-גרייטקייט וואס האט אונז באיינטיקט פון יצחק אבינו ביז היינט.

אין דעם הייליקסטן טאג פונעם יאר, יום-כיפור, זענען מיר דען נישט גע-ווען, יעדער איינער פון אונז, א „כהן גדול“ וועלכער האט אריינגעדרינגען אין דעם קדשיידקייט פון זיין נשמה און דארט געפונען דעם חלק פון געטעכער גרויס וואס ליגט אין אים זעלבסט, און אים דעם טאג האבן מיר זיך דערהויבן אריבער דעם לבוש פון בשרידות, מיט וועלכן מיר זענען געווען און, אזוי ארום, האבן מיר געבויעט א „שולחן“, א הייליקער, וואס געפינט זיך אין בית-המקדש, ער שטעלנדיק די עטישע רייניקייט וואס דארף אונז ווירן דעם וועג ביים פארדי-נען אונדער טאגנעלעך ברויס. דאס האט „מטן גערופן“ לחם הפנים, וואס איז געשטאנען אויפ'ן שולחן, און די לחם הפנים האבן אונז געלערנט, אז דער אופן ווי מיר פארדינען זיך דאס שטיקל ברויס שפיגלט אפ אונדער אינטערנאליזאציע, וואס אונזערע מיט בשטון ממעני הישועה“ (ישעיה' ב-ג), און מיר האבן גע-שעפט וואסער מיט שמחה, פון די וואלן פון ישועה, אין די טעג פון סוכות, אזוי ווי ס'האבן אמאל געטון די כהנים, מיר האבן געפירט דעם „שמחת בית השואבה“, מיר האבן ארויסגעשפרייט פון די טיפענישן „מים מהררים“ פון דער אמונה, מיר האבן געטאנצט, ווי זיי האבן עס געטון, מיט א פאקט אין די הענט, מיטן פאקט פון בחסון, אין א וועלט אין וועלכער דער מענטש וועט צולשטענדיק געניסן פון זיין יגיעת-כפיס.

און אזינד, אין די טעג, פון שמיני-עצרת און שמחת-חורוה, בויען מיר אין אונז דאס ארון-קדוש, אין וועלכן ס'געפינט זיך די תורה וואס מיר האבן גע-לערנט, דארט, אין הייליקע ארון פון בית-המקדש, האבן זיך געפונען די עשרת הדברות, אויסגעהאקט אין שטיין. דא, אין די טיפענישן פון אונדער נשמה האט זיך די תורה איינגעקריט אויף די טאגלעך פון אונדער הארץ.

יא, מיר האבן אין דעם חודש געבויעט אן אויפהער א בנין וואס וועט זיין אונדער נייטיקע דירה אויפ'ן גאנצן וועלטנדיקן יאר. מיר זענען געווען די אר-כישעס פון בית-המקדש, וואס מיר וועלן טראגן מיט אונז אויף אונדער גאנץ לעבן, קומנדיק אויף צוריק זען מיר די יום-טובים ווי פעסטע זיילן וואס האלטן אונטער דעם וואונדערבארן בנין.

קם מלפני מזהב ה'. אויך מיר שטייען אויף פארן מזהב. די תפלה פון „יכור“ וואס מיר וועלן זאגן ברענגט פאר אונזערע אויגן דעם אומגעלעכטן מזהב וואס שטעמט אדורך דעם חלל און די צייט פון אלע ישובים פון גלות, אונדער מזהב האט קיינמאל נישט געהאט דעם ציל צו דינען דעם אומהאנדלדיקן מויל, דעם געץ פון מלחמות, נישט אין דינסט פון אומזינליכן מויל, דער געץ פון פאלי-„ובנית שם מזהב לד' אלוהיך מזהב אבנים. לא תניף עליהם ברזל“ (דברים כ-ה), און זאלסט דארטן בויען א מזהב צו גאט, א מזהב פון שטיינער, זאלסט נישט אויפ'הייבן אויף זיי אן איין, זאגן די חכמים זל: וויאזוי וואלט געקענט דאס איין, וואס שניידט אונטער דאס לעבן, אריין דעם מזהב, וואס באטייט שלום צווישן מענטשן. וואס איז א מעיו חיים, א קוואל פון לעבן, און זאל עס נישט פארשווערן?

(סוף אויף זייט 60)

אין דער סוכה פון בארא-טעמפל

הרב הראשי דר. דוד משה רוזן

„אדרי דווינט“ הגיע לגיל שבעים

בישראל ובתפוצות ה"דווינט" ינע ועמל והצליח בכנות מוסדות דת, תרבות יהודית, בתי חולים, בתי אבות, בתי ספר וכו' וכו' כדי לעזור לתחילת העם, כדי להרים את קרן התורה והיהדות. ליהודי רומניה אין שום נחיצות להסביר מה זה "דווינט". למי? ליהודי הישן שמדיר יום ביומו דופק על דלתו איש ה"דווינט" ומביא לו מאכל חם, תרופות, עזרות שתביא בסדר את חררו בו הוא נמצא בלדו? את מי? את היהודי הנמצא באחד מן הבתי אבות שבהם דואנים באהבה ויוצאת מן הכלל עליו? או לאלפי היהודים, ישרי השואה, כל אחד מהם או מוצל מא"ש? שאל ידו יהודי דווינט נלמד את חיים בכבוד? למי? ליהודי שנמצא נדח בכפר רחוק וגם שם מגיעה אליו העזרה? לבית המזון, הביגור, החרש, הספר המפרנס אותי?

"אדון דווינט הוא אדם טוב, טוב מאוד", אמר לי פעם איש לא יהודי, איש פשוט שנכנס לאחר מן בתי-האבות בלדו? את מי? את היהודי הנמצא באחד מן הבתי אבות שבהם דואנים באהבה ויוצאת מן הכלל עליו? או לאלפי היהודים, ישרי השואה, כל אחד מהם או מוצל מא"ש? שאל ידו יהודי דווינט נלמד את חיים בכבוד? למי? ליהודי שנמצא נדח בכפר רחוק וגם שם מגיעה אליו העזרה? לבית המזון, הביגור, החרש, הספר המפרנס אותי? ומה מאחלים? אילו, אילו כמה, אברך? דרך העולם, לאחל להזדמנות כזו, שיוגיע לשומעיו — לבבות, לתשעים ואפילו למאה ועשרים. ומה מאחלים? מאחלים ל"אדון דווינט" מה שהוא בעצמו רצה מן הרגע הראשון. הרפואה הכי טובה אומר הרמב"ם, היא השמירה לא להגיע למחלה (פרופילקסיה בלע"ז), ככה שלא תהיה נחוצות ואת כל המרץ לשלם לעשות בדרכים טובות אחרים. אבל עד אז? בו, עד שיבא המשיח, מה עושים? מאמינים אנחנו באמונה שלמה שהיום יבא. אבל בכל זאת, עד שיבא, מה עושים? עד אז, עד שהאנושות כולה תשרר את עצמה מכל צורה של דכאון, עד אז כשהעם היהודי כולו ימצא את תפוחו הראשון, בארצו החדשה כעם נאה ועצמאי, עד אז ומשך ה"דווינט" את שליחותו ההיסטורית והדרמטית. אחרי כל המכתב שקבל מיושג' של, אדם הנכבד בצלם אפקים, נאים אנחנו שאנחנו בני אותה המשפחה, אותו העם שממנו יצאו אנשים כאנשי ה"דווינט", אנשים מלאי אהבה וחמלה. עד אז, מכל העולם, נשאו בליומם ה"דווינט", כהערה היהודים, מחבקים את "אדון דווינט" כהערה ובתורה, בתורה ובכבוד ומכנים לו את הכרעה המסורתית, חזק, חזק ונחמתי.

יש פתגם עתיק יהודי עממי, הקדוש כרוך הוא שולח מורם למכה, הרפואה" כהרש יולי שנת 1914 התחילה עם הרצח כמא-ראיעווא המלחמה העולמית הראשונה ויחד אתה נענעו השנאה וההרס החרים ארצות שלמות. נהרי המעות ודם שטפו על פני יבשת אירופא. אכזריות של חיות מורפות התחילה לשלוט על האנושות כולה והגיעה לשיא עם שנות השואה ומלחמת העולם השנייה.

אז, התחילה, "המכה", המכה שעל ידה נספו עשרות מיליונים מעמי העולם, נחרבו מיליוני מש-חות יהודים וישע מיליון מאחינו בני ישראל מצאו את מותם בכבשני ותאי הגזים באושוויץ, מיידנעק וכו'. אבל הופיעה גם הרפואה. לא עבר חודש מאז שפרצה המלחמה העולמית הראשונה וביום 28 באו-נובמבר 1914, נולד ה"דווינט". נאספו אז בני-יורק כקוצה של יהודים מכל הגוונים, יהודים של "עשה-טוב", יהודים שהם "מורעו" של אברהם אבינו, זאת אומרת רחמנים. היו ביניהם בלע הון כביר וגם פועלים פשוטים מבתי-החרושת, אדוקים שומרי מצות קלה כחמורה ורפורמיים, ספרדים ואשכנזים, כולם שמו את אבן הפינה לארגון יחיד במינו, שבשמה בן היא — מנחתו היתה "אחר" (בלעז דווינט) את כל הכחות שבעם היהודי, את כל מי שנשארה בעמיו לכבו ה"נקודת היהדות" (ראס פינטמלע איד), כדי לעזור, להושיט יד לכל אחינו הנמצאים בצרה בארבע פינות העולם.

הנה כי כן, גם הפעם הופיעה ה"רפואה" יחד עם ה"מכה". תגובת שרשרת של דם — תגובת שרשרת של רחמנות, המכה הענקית, הנוראה אבל נגדה הרפואה שאף על פי שחזותיה היו מעט מועיר נגד "המכה" לא מצאה מנוח במאבקה נגדה. עברו שבעים שנה. במשך הזמן נמדה המלחמה הראשונה. באה התקופה של "בין-מלחמות", עם רדיפות, עם התנגדות הנוראה נגד מיליונים יהודים, ואחרי כן, המלחמה השנייה עם השואה, מדינת ישראל הגיעה לתהיה. פרקי היסטוריה של דור שבמילוי מובן המלה הוא, "האחרון לחורבן והראשון לאוהב".

ובל הזמן, ה"דווינט" לא נח ולא שטת. בעדינות ובנענויות, בציון עז ובכפפות נפש נפלאה, נשאו ה"דווינט" היו נובחים בלע מקום שהופיעו בעיות של עזרה, לרפאות פצועים, להשקט כאבים, לתת לכל האוכלוסים את הרש שיש מי שדואג להם, שיש און קשבת אתגותיהם, לב פועם יחד עם לבבם.

ספר ה"תניא" הופיע בבוקרשט

האדמו"ר מליובאוויטש הרב הנאון הצדיק ר'מע-דל שניאורזון שליט"א הביא את רצונו שספר ה"תניא" יודפס גם בבוקרשט. מרן הרב הראשי דר. דוד משה רוזן שליט"א עשה את כל המאמצים ובעזרת השם הצליח להוציא מכח אל הפועל את רצונו של האדמו"ר שליט"א. בערב ראש השנה, שעל קהל כלפי השנה החדשה, הגיע שליח מיוחד לניו-יורק ובזיו השופם הראשון של הספר עם הקדשה מיוחדת לכב' האדמו"ר שליט"א כתובה על ידי רבה של יהודי רומניה. בלע יום ה' (ערב יום הכפורים) התקיים במשרדו של מרן הרב הראשי שיעור בלימוד ה"תניא". כב' הרב הראשי נתן את השיעור בפרק "ל"ב על הגיוש", ואהבת לרעך כמוך". השתתפו ראשי הקהילה, רבנים, שוחטים, משרתי הקדושים.

ביקור רשמי

שנרד שווייץ ברומניה מר גוידנץ פון פליס ערך ביקור פרטוטוטורי למרן הרב הראשי דר. דוד משה רוזן שליט"א ביום 4 באוקטובר 1984. הביקור התקיים באווירה ידידותית.

ליל בית-השואבה בקהילת בוקרשט

גם השנה, שמחת בית השואבה! לאורנה על ידי קהילת יהודי בוקרשט, באופן נפלא. בסוכה שעל יד בית-הכנסת הקורלי נכנסו יותר משלוש מאות איש ועל ידי השולחנות ישוב ראשי ועד התהירות, מלחמה ושמנה של החיים התרבותיים (מדענים, סו-פרים, משרדים, אמנים וכו') צעניו בתי-כנסת אחרים, הנוער המשתתף בשמחת תלמוד-תורה. מרן הרב הראשי דר. דוד משה רוזן שליט"א נשא את דברו על הנושא: "עברו את ה' בשמחה" מקהלת הנוער, "שירה ומוסר" שהה שירי החג ותקלה נהנה עד מאוד מהאווירה המסורתית.

הרצאת מרן הרב הראשי

"שנת הלימודים" החדשה התחילה באולם התני-גי של המסעדה הכשרת של ועד הקהילות במוצאי שבת הול המועד סוכות. מרן הרב הראשי נתן את השיעור הראשון על הנושא: "שנת תשמ"ד בעם היהודי-השקפה כל-קית". היה גדול ובתוכו ראשי החיים התרבותיים (סופרים, מדענים, אנשי אמנות ושירה וכו') וגם בחורים ובחורות, תלמידי "השוערים" של הקהילה, הק-שיבו בעניני רב את הרצאתו של הנושא אשר עשה ניתוח של המצב הנוכחי בתפוצות ובישראל. ככל מוצאי שבת יתקיימו בעז' ההרצאות באו-לם ה"ג", בשעה שש וחצי.

צילילי שלהי החג

(קטעים מדרשות בשמיני עצרת-לפני יזכור)

מקדש הנשמות

בו נמצאת התורה שהקנינו לעצמנו, שם, בארץ העדות בבית המקדש, נמצאו לחיות העדות שסותנו מאבנים. וכאן במצפוני נשמתנו נחרתה התורה על לחות לבנו.

יזכור

כן! אגן המשכנו בחדש זה, להגיה. אריח על גבי אריח והקיסנו מקדש אשר יהיה למקלט רוחני בשנה הפורשת לפנינו את פניה. כן! הינו אדריכלי מקדש מעט וגם שאנו אתנו בכל מסלולי החיים. ובהפנתנו את מבטנו אחורה נראה את חגיגו שחלפו בראות עמודים איתנים שעלוהם נשען מקדש נפלא זה.

קס, כלמי המזבח. אגן קמים כלמי המד בה תפילת, "יזכור" שנשמע, העביר לפני עינינו את המזבח הענקי שמפיע מעל לזמן ומכסה ואשר עליו תורים ללא ספור של קדו-לם סכל תקופות ומפל תפוצותינו. מוכנה זה אם פעם לא נזר לשרת את המזלך, אליל המלחמות האכזר, לעולם לא נזר לשמש את מסלן אליל הזהב החסכן. אסרו להניח את הברזל על מוכנה כי "אך אפשר — מעט חכמנו — להניח עליו ברזל ולא להלל? אף אפשר להניח ברזל שעלול להיות הרב וקצר ימיו של האדם, על המזבח המסיל שלום בין אדם לחבירו?"

כן! על מוכנה לא הגוף הברזל, אולם הוא נחרה בדם הקדושים, רבנות מאד — קורא הנביא יחזקאל — רבנות מאד העצמות הכובשת — קרבנות הדרות עליו בסת היום! רוב ובזכרוננו את ימורינו שבקנו חיים לכל ח', הגנו חלזים בעקבות מלך שלמה וקמים כלמי מוכה ה'.

דמות מאד בנות המזבח שהקיסה האני-שאת בדרפה היורשת; קרבנות אין ספור ראתה בלחורתי, ויחזר מרי אלמנות סוף-דח, וחזמים נאמנים דום. אולם כל התפילה והתחנה, שהעלנו למדומים בזמן התנים חזקה על יולד את ההלפתנו הנחושה לא להסתפק לקשור הספרים, לא להסתפק להשיע תפילות "יזכור" הדרות ניו ולבנות את חורבנות העבר, אלא להביא לפני פסא המכבד תפילת "יזכור" הדרות כוז ומרין שתעוררנו למאבק הקדוש למען הגנת השלום.

"ספרע על ברכי", שלמה קם אחרי שהקים מקדש לאמונה המבוססת על יראת הכבוד ולא על השפלת האדם, על חיות אנושית ולא על עבדות משפילה. לאלוקי הצדק הקדוש שלמה את מפעל האדריכלי, לאלוקים שאלי פנ האנשים לא ספחו אלא מאהבה. האני מאמין של שלמה הקם את בחורי-הצדק והמפריע, הוא מישר את חוס שדרתו וסמנה לו את מישג ערכו. כסוזה גם אגן, אקרים קהלה לנו להקים את מקדשנו הפנימי, מקום מפרע על ברכינו, גם אגן לא נחיר עוד ששהיר הצדקים והחלך שחזה להקנות להם את חוס נאות השלמות שכלנו חתורים אליה.

דברי תורה מגאוני רומניה

לוקס ועיבר מאת הרב יצחק מאיר מרילוס - בוקרשט

מנאמי הרה"ג צירלון צ"ל הי"ד

הנה, ספרותנו המחקרית רגילה ליסר חקירו-תיה על ארבעת הכחות הפכיעים, שיכונים בשם "ספרות": אש, רוח (אור), מים, עפר, הממלאים את חלל העולם כולו. הכחות האלה הנם בעלי אותה הכוחה הנפלאה, שעה היותם, למראה העין ה-מובדלים זה מזה בתכלית וגם מתנג-פשוטה, כולל ואת באמת הנם או כלולים לגמ-דים זה לזה, או למעמד מתאחדים זה עם זה: במים כולל יסוד המים, שנהנו מתוך אש. המים הנם גם רוח, מה שמתגלה לעינינו, בהתנדפם על ידי החום בתור קיטור. הרוח הנם גם אש, מה שרואה בהתקדקו על ידי פנייה במית, עד היותו לחומר בוער שהוא העפר. דלימת האש יוצאת אל ה-פועל דואק על ידי התהכרות עם הרוח. העפר מתחבר עם המים דואק, עד היותו לגוף אחד מוצק.

את האמת הפשוטה הזאת לא יכלו העמים הקדמונים להשיג, כי, לרגלי חלקם את האלקות עצמם נבדלים (אלקי האש, המים, הרוח

בעין סוגר להם הסוכות בהה יופיע שמיני עצרת יהוא הנה עוצר מסקנת החג שקדמו — אולם מה. היא המסקנה, כי נדעה?

בצאת היהודי בשמיני עצרת מסוכות, הנהו מתפלל: "יהי רצון מלפניך כול' כשם שקימתי וישיבתי בסוכה זו כן אוכה לשנה הבאה לוישב בסוכה של עולתי" — מה הוא הרעיון הנאצל הכ-לול בתפלה זו, שלא תחכן בפשוטה? ר"ל במדרש רבה מכארים לנו תכונת ארבעת המינים ביחוסה האנושיות באופן כזה: "השרדה של קולך דומה לשרדה של אדם, וההרים כולו לעין, וערה דומה לפה, והאחרון דומה לכל: אמר דוד: אין בכל האברים גדול מאלי, שהו שקוליו כנגד כל הנה — הוי: כל עצמותי מארגנה: ה' מי כמוך".

מה האלפנו ידיעה כזו? אל תכנית הניתה את האמריה מכנסת התורה מצות לקיחת ארבעת המינים, מה שמורה ממילא על שייכותה אל מצות סוכה — מה היא השייכות, אחרי היותן באמת שתי מצות נפרדות?